

BİLANÇO

TÜRMÖB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI:92 • HAZİRAN 2004

FİYATI:3.500.000.-TL.

- *Gelir İdaresi yeniden yapılandırılıyor*
- *Enerji santrallerinde
2.3 milyar dolarlık vurgun*
- *OECD küresel ekonomi
için daha iyimser*
- *Emeklilik krizi*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ziraat Matbaası
(0.312) 384 73 44

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Genel kurullar

Ülke genelindeki 67 bin muhasebeci, mali müşavir ve yeminli mali müşavirin bağlı oldukları 78 SMMM ve YMM Odası genel kurullarını tamamladı. Genel kurullar, mesleğin ve ülkenin sorunlarının detaylı olarak tartışıldığı platformlardır. TÜRMOB çatısı altındaki odalarımızın büyük çoğunluğunun genel kurulları panayır, şölen havasında gerçekleşti. Coşkun, saygının ve meslek camiamıza yaraşır bir seviyenin sürekli korunduğunu gururla söyleyebiliriz.

Yapılan çalışmalar, kazanımlar, verilen mücadeleler elbetteki meslek camiasının 15 yılda geldiği aşamayı gösteren bir kriter. Ancak genel kurullarımızdaki seviye, kalite çok önemli ve güzel bir gösterge oldu. Genel kurullarımız seçim yarışlarının yapıldığı demokratik platform olmanın yanı sıra mesleğine, ülkesine sahip çıkan meslektaşlarımızın görüş ve önerilerini sunduğu bir tartışma zemini de oldu.

Ülke genelinde gerçekleştirdiğimiz 15'nci genel kurullarımızı genel olarak değerlendirdiğimizde, camiamızın 15 yılda önemli bir aşama kaydettiğini, mesleğimizin seviyesini, kalitesini sürekli artırarak gelişimini sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

Genel kurulların verdiği bir diğer önemli mesajda yarınlar umutla bakabileceğimiz yönündedir. Mesleğine, sorunlarına sahip çıkan, bilgili, seviyeli bir meslek camiasının yarınlar umutla bakması kadar doğal bir şey olamaz.

Bizler, mesleki değerlerimize sahip çıkarsak, toplum çıkarlarını her şeyin üstünde tutarsak, dayanışma içerisinde olursak başarılarımızı devam ettirebiliriz. Bundan da ülkemiz ve mesleğimiz yarar görecektir.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Gelir İdaresi yeniden yapılandırılıyor

Gelir İdaresi yeniden yapılandırılıyor, vergi politikaları ve mevzuat Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek. Kurulacak Gelir İdaresi Başkanlığı ise yarı özerk bir yapıda bir kurum olacak. Yeni düzenleme ile defterdarlıklar kaldırılıyor, bunun yerine bölge vergi idaresi başkanlıkları kurulacak ve bunların sayısı 22 olacak.

IMF ve Dünya Bankası ile uzun bir süredir çalışması devam eden Gelirler Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılandırılmasını öngören kanun tasarısı son aşamasına geldi.

Gelir İdaresi, Maliye Bakanlığı bünyesinde ve başkanının doğrudan Maliye Bakanına bağlı olduğu yarı özerk bir yapı haline geliyor. Vergi politikası, Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek. Tüm vergi daireleri ise Gelir İdaresi Başkanlığı'na bağlanacak.

Gelirler Genel Müdürlüğü, Gelir İdaresi Başkanlığı'na dönüştürülecek. 5 başkan yardımcısı ve 12 daire başkanı bulunacak. Uygulamayı gerçekleştirmek amacıyla 22 bölge de vergi idaresi başkanlığı kurulacak. İstanbul İlin-

de iki bölge vergi dairesi başkanlığı olacak. İstanbul'da bölge vergi dairesi başkanlıklarından birisi anadolu yakasına, diğeri de avrupa yakasına bakacak.

Diğer bölge vergi dairesi başkanlıkları ise; Edirne, Kocaeli, Zonguldak, Bursa, Eskişehir, İzmir, Denizli, Antalya, Konya, Kayseri, Ankara, Samsun, Trabzon, Sivas, Adana, Gaziantep, Malatya, Erzurum, Diyarbakır ve Van illerinde olacak. Diğer iller ise bu bölge vergi dairesi başkanlıklarına bağlanacak. Vergi toplama işi bölge vergi idareleri ile illerde bunlara bağlı birimler tarafından yapılacak. Defterdarlıklar ise yeni düzenleme ile birlikte kaldırılıyor. Yeni organizasyonda defterdarlıklara yer verilmedi.

Düzenlemeye göre gelir idaresi yeni bir düzenleme yapıldıktan sonra mevzuatı ve benzeri görevlerini Maliye Bakanlığı'na devredecek, buna karşın daha çok uygulamacı bir birim haline gelecek. Gelir İdaresinin vergi politikası ve mevzuatını bırakması üzerine bu görev daha sonra Maliye Bakanlığı bünyesinde kurulacak Gelir Politikaları Genel Müdürlüğüne devredilecek.

Tasarıyla Gelirler Genel Müdürlüğü'nün yaptığı işler iki ayrı birime devredilmiş olacak. Yanı bağimsız ve uygulamacı gelir idaresi başkanlığı olacak. Vergi politikalarını, mevzuatı, bütçeyi, çeşiti anlaşmaları düzenlemekle görevli olarak Maliye Bakanlığı bünyesinde yeni kurulacak olan Gelir Politikaları Genel Müdür-

lülü görevli olacak. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın görevi, gelir mevzuatını uygulamak, mükellef işlerini yapmak amacıyla oluşturuldu. Gelir politikalarının uygulanmasını sağlamkala görevli olan Gelir İdaresi Başkanlığı, bu görevinin yanı sıra mükellef hizmetlerini yürütecek, mevzuat düzenlemeleri önerebilecek, vergi inceleme ve denetimlerini gerçekleştirecek.

Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde anahizmet birimi olarak 9 hizmet birimi oluşturulacak.

Bunlar;

- Mükellef hizmetleri daire Başkanlığı,
 - Uygulama Daire Başkanlığı,
 - Usul ve İhtilaflı İşler Daire Başkanlığı
 - Tahsilat Daire Başkanlığı,
 - Denetim Hizmetleri Daire Başkanlığı,
 - Gelirler Kontrolörleri Daire Başkanlığı,
 - Mali Müşavirlik ve Muhasebe Uygulamaları Daire Başkanlığı,
 - Bilgi İşlem Daire Başkanlığı,
 - Dış İlişkiler Daire Başkanlığı,
- Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, kanunların uygulanmasına ilişkin sirküler ve tebliğ hazırlayacak, uygulamayı yönlendirecek. Mükelleflerin bilgilen-

dirilmesini sağlayacak. Uygulama Daire Başkanlığı, merkez ile taşra arasında koordinasyonu sağlayacak. Daha çok taşra teşkilatının çalışmalarını merkezden koordine edecek.

Usul ve İhtilaflı İşler Daire Başkanlığı, Vergi Usul Kanunu hükümlerinin uygulanması ile bu kanundan doğan idari görevleri yerine getirecek.

Amme alacaklarının süresinde ve kanunlara uygun bir şekilde tahsili işlemlerini ise Tahsilat Dairesi Başkanlığı yürütecek.

Vergi denetim hizmetlerini ise Denetim Hizmetleri Daire Başkanlığı gerçekleştirecek. Gelirler Kontrolörleri Daire Başkanlığı da vergi inceleme ve denetim görevini yerine getirecek.

Mali Müşavirlik ve Muhasebe Uygulamaları

Mali Müşavirlik ve Muhasebe Uygulamaları Daire Başkanlığı, 3568 sayılı kanuna ilişkin düzenleyici işlemleri yapacak. Tekdüzen Hesap Planı ve Mali Tablolara ilişkin düzenlemeler yapacak. Ayrıca muhasebe standartlarının belirlenmesine yöne-

lik çalışmalara katılarak, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ile Vergi Konseyine Sekreteryahizmeti verecek.

Bilgi işlem faaliyetleri Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca ve uluslararası vergi ilişkileri de Dış İlişkiler Daire Başkanlığınca yürütülecek.

Başkanlık bünyesinde birde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kurulacak. Düzenleme davalarıyla ilgili vekil sıfatıyla tüm yargı mercilerinde temsil etmesi için vergi avukatlığı getiriyor.

IMF'in 8. gözden geçirmenin şartlarından biri olan taslak, IMF tarafından da uygun bulunduğu takdirde TBMM'ne sevk edilerek görüşülecek. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yarı özerk yapısıyla sadece uygulamacı bir birim olmasına IMF'in karşı çıkabileceği, yetkilerinin daha da artırılabilceği ifade ediliyor.

Enerji santrallerinde 2.3 milyar dolarlık vurgun

Yap işlet devret ve yap işlet modeli çerçevesinde gerçekleştirilen enerji santralleri yatırımcılara dolar bazında yüzde 85 kar getirirken, kamunun 2.3 milyar dolar zarara uğramasına sebep oldu. Kamu yararı gözetmeden yapılan işlemler için Sayıştay verdiği raporda hukuki süreç başlatılmasını istedi.

Sayıstay tarafından, yap işlet devret ve yap işlet modeli kapsamında yapılan enerji projeleri hakkındaki rapor, kamunun 4 yıllık uygulama süreci içerisinde 2.3 milyar dolar zarara uğratıldığını ortaya çıkardı. Santralleri kuranlar ise bu süre zarfında yatırımları karşılığı dolar bazında yüzde 85 kar elde etti.

Hükümetlerin yapmak zorunda olduğu işlerin büyüklüğü ve bunların gerektirdiği fonların hacminin kamu kesiminin mali kapasitesini aşması, yeniden yapılandırmadan başlayarak özelleştir-

me düzenlemelerine kadar çok sayıda yöntemin geliştirilmesi sonucunu doğurdu. Bu yöntemlerden biri de kamu-özel sektör ortaklığı esasına dayanan Yap-İşlet-Devret (YİD) modeli.

Geniş anlamda YİD modeli, ileri teknoloji ve yüksek maddi kaynak ihtiyacı duyulan bir kamu yatırım veya hizmetinin finansmanının özel bir şirket tarafından karşılanarak gerçekleştirilmesi, sözleşme ile önceden belirlenen bir süre için işletilmesi, bu süre içerisinde üretilen mal veya hizmetin kamu kurum ve kuruluşlarınca veya hizmetten yararlanan-

larca satın alınarak yatırım bedelinin bu suretle ödenmesi ve sürenin sonunda işletilmekte olan tesislerin, borçsuz, bakımı yapılmış, eksiksiz ve işler durumda, ilgili kamu kurum veya kuruluşuna bedelsiz olarak devredilmesi şeklinde tanımlanıyor.

Sayıstay tarafından hazırlanan rapor kapsamında YİD modeliyle yapılan 24 ve Yİ modeliyle yapılan 5 olmak üzere toplam 29 adet santral incelenmiş bu incelemeler sonucunda tespit edilen sorunlar ve kamu zararı tespit edilerek çözümü için çalışmalar yapılması istendi.

Raporda yer alan saptamalar şöyle; YİD modeliyle yapılan santrallerle ilgili olarak ilana çıkılmamış, başka şirketlerden teklif alınmamış ve ihale yapılmamıştır.

Santrallerin kurulacakları yerlerin, arz-talep dengesi göz önüne alınarak Bakanlık tarafından belirlenmesi gerekirken, bu yerlerin seçiminin firmalara bırakılması sonucunda bazı bölgelerde talebin çok üzerinde enerji üretecek kapasitede santraller kurulmuş ve üretilen enerjiye o bölgede ihtiyaç duyulmadığı için ilave yatırım yapılarak yeni iletim hatları tesis edilmiş, bu da enerji maliyetlerinin yükselmesine ve kayıp-kaçak oranlarının artmasına yol açmıştır.

Şirketler tarafından ilgili yönetmelik hükümlerine aykırı olarak düzenlenen hatalı fizibilite raporlarına dayanılarak proje kabulleri yapılmış, bağlı ve ilgili kuruluşların fizibilite raporlarına verdikleri olumsuz görüşler dikkate alınmamıştır.

3096 sayılı Kanun hükümlerine göre sadece elektrik üretmek amacıyla kurulan şirketlerle sözleşme imzalanması mümkün olduğu halde, farklı alanlarda da faaliyet gösteren şirketlerle sözleşmeler imzalanmış ve yine aynı Kanuna göre sözleşmelerde işletme sürelerini belirleme yetkisi Bakanlar Kuruluna ait iken, Bakanlık, yetkisini aşarak Bakanlar Kurulu Kararı olmaksızın bazı

85'lere varan yüksek oranlarda getiri elde etmelerine yol açılmıştır.

Firmalar, santralleri fizibilite raporlarında verdikleri ilk teklif fiyatlarından daha düşük bedellerle tamamladıkları halde, yatırım dönemi sonunda (özellikle doğalgaz santrallerinde) maliyetlerin

yıllık yüzde 4,6 ile yüzde 5 arasında değişen oranlarda eskaile edilmesine izin verilerek toplam yatırım maliyetlerinin daha da yükselmesine sebep olunmuş.

Görevli şirketlerle imzalanan Uygulama/İmtiyaz Sözleşmeleri defalarca değiştirilmiş ve her değişiklikte, projelerin toplam yatırım tutarları ve elektrik satış tarifeleri yükseltilmiş, işletme süreleri uzatılmış, erken üretim, eksik ve fazla üretim fiyatları değiştirilmiş. Bu tür değişiklikler tamamen şirketlerin talepleri doğrultusunda ve firmaların lehine olmuş, kamu yararı açısından yapılması zorunlu olan değişiklikler yapılmamış, bu da kamu kesiminin riskinin artmasına yol açmış.

Tüm bu uygulamalar sonucunda, santrallerin işletmede oldukları ortalama 4 yıllık süre içinde 2.3

projelerin işletme sürelerini artırmış.

Firmaların belirledikleri yatırım tutarları ile özsermaye getiri oranlarının hiçbir araştırma ve analiz yapılmaksızın aynen kabulü ve şirketlerle imzalanan sözleşmelere kamu aleyhine hükümler konulması sonucunda, toplam yatırım maliyetleri gerçeği yansıtmayan santrallerden yüksek tarifelerle enerji satın alınmasına ve şirketlerin söz konusu yatırımlarından dolar bazında yüzde

milyar dolar kamu zararı ortaya çıkmıştır.

Uğranılan kamu zararının sona erdirilmesi amacıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca şirketlerle bir an önce görüşmelere başlanılmalı, sözleşmelerin ve tarifelerin tadilinden, asgari alım garantisi miktarları ve hazine garanti sürelerinin düşürülmesine kadar geniş bir yelpazede çözüm aranmalıdır. Bu çerçevede bir çözüme ulaşılamadığı takdirde hukuki süreç başlatılmalıdır.

YİD ve Yİ Gelişimi

Ülkemizin bu modelle tanışması, kamu finansman sıkıntısının yaşandığı 80'li yıllara rastladı. 3096 sayılı Kanun uyarınca enerji alanı imtiyazlı bir alan olarak belirlendi ve görevli şirketlerle imzalanan sözleşmeler "İmtiyaz Sözleşmesi" niteliği taşıdı. Kanunun yürürlüğe girdiği 1984 yılından 1993 yılına kadar enerji alanında görevli şirketlerle yapılan tüm anlaşmalar "İmtiyaz Sözleşmesi" olarak imzalanmasına karşın 1993-1996 yılları arasında yaptırılmasına karar verilen 3 adet doğalgaz santrali (Esenyurt, Marmara Ereğlisi Trakya ve Marmara Ereğlisi Uni-Mar) ile ilgili olarak görevli şirketlerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında "Özel Hukuk Sözleşmesi" niteliğini taşıyan Uygulama Anlaşmaları imzalandı. İmtiyaz sözleşmesinin tüm koşullarını taşıyan bu anlaşma-

lar, imzalandıkları tarih itibarıyla yürürlükteki Anayasa ve Danıştay Kanununa aykırı olarak, imtiyaz sözleşmesi yerine özel hukuk sözleşmesi olarak bağıtlandı ve idari yargı denetimi dışında tahkim usulü getirilerek sözleşmeler üzerindeki Danıştayın ön denetimi kaldırıldı.

Anayasa Mahkemesinin, enerji alanında YİD modeli çerçevesinde görevli şirketlerle Bakanlık arasında imzalanan sözleşmelerin "imtiyaz sözleşmesi" niteliğinde olduğu ve "özel hukuk sözleşmesi" olarak imzalanamayacağı yönünde kararlar vermesi ve bu konuda iki ayrı kanunda yapılan değişiklikleri aynı gerekçelerle iptal etmesi üzerine, bu alanda "özel hukuk sözleşmesi" niteliğinde sözleşme yapılabilmesi ve "tahkim" usulünün uygulanabilmesi için yeni bir model arayışına girildi. Bu kapsamda Yap-İşlet (Yİ) modeli geliştirildi ve 1997 yılında 4283 sayılı "Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun" çıkarılarak yasal alt yapı oluşturuldu. Bu Kanunda, enerji alanında bağıtlanan sözleşmelerin "özel hukuk sözleşmesi olmadığı" yönündeki yargı kararları nedeniyle, Bakanlık tarafından yapılan tüm işlemlerin, şirket statüsünde olan TEAŞ tarafından yapılması öngörülmüş, böylece ticari şirketler arasında bağıtlan-

dığı için bu sözleşmelerin "özel hukuk sözleşmesi" olmasına yasal imkan hazırlandı.

Daha sonra 13.08.1999 tarih ve 4446 sayılı Kanunla Anayasanın 125 ve 155'inci maddeleri değiştirilmiştir. Bu değişikliğin ardından da 18.12.1999 tarih ve 4492 sayılı Kanunla Danıştay Kanunu değiştirilerek "tahkim" usulünün yolu açılmış, Danıştayın kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek görev ve yetkisi, düşünce bildirmeye dönüştürülerek idari yargının ön denetimi kaldırılmış ve nihayet 21.01.2000 tarih ve 4501 sayılı Kanunla imtiyaz sözleşmelerinde tahkim ve uluslararası tahkim düzenlenmiştir.

Yasal alt yapısı bu şekilde oluşturularak görevli şirketlerle imzalanan "özel hukuk sözleşmeleri" bugün ülkemizde enerji alanında yaşanan sıkıntıların başlıca sebebidir. Sözleşmeler üzerinde idari yargının ön denetimi olmaması sonucunda kamu aleyhine hükümlerin yer aldığı ve riskin kamunun üzerinde kaldığı sözleşmeler akdedilmiştir.

Bakanlık ile özel şirketler arasında imzalanan sözleşmelerin tamamına "Gizlilik" yönünde hükümler konulması nedeniyle, kamu aleyhine yapılan düzenlemelerin ilgili kurum ve kuruluşlar ile kamuoyu tarafından öğrenilmesi imkanı da ortadan kalkmıştır.

OECD'den Türkiye'ye hem övgü hem uyarı

OECD tarafından yayınlanan Ekonomik Görünüm raporunda Türk ekonomisinin olumlu gelişmeler gösterdiği, ancak sağlıklı bir yapıya kavuşmadığı tespiti yapıldı. Raporda, herhangi bir iç ya da dış sebepten, mevcut durum ile ekonomideki kazanımların ve dışık faizlerin tersine dönebileceği, ekonomiyi istenmeyen bir yola itebileceği uyarısına yer verildi.

OECD tarafından hazırlanan raporun Türkiye bölümü şöyle; 2003'teki büyüme güçlü olmuş ve 2004 ve 2005'te yüzde 5'in üzerinde devam edebilecektir. Büyüme ihracattan kaynaklanmış, tüketici ve iş dünyası güveni ile gelişmiş, reel faiz oranlarının düşmesinde makroekonomik gelişmeler etkili oldu.

Hükümet makroekonomik istikrarı korumak için mali politikalar ile para politikalarını devam ettirerek kalkınmayı sürdürmelidir. Ayrıca, kamu sektöründe olduğu kadar, finans, emek ve altyapı piyasalarında yapısal reformları güçlendirerek ve yü-

rürlüğe koyarak, ekonominin potansiyelini tam olarak kullanmak ve geliştirmek için hareket etmelidir.

Ekonomik büyüme devam ediyor

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2003'ün ikinci yarısında da büyümeye devam etti ve yıl için yüzde 6'ya yaklaştı. İhracatın artması güven sağladı ve kişisel harcama ve yatırımı teşvik etti. Hükümet harcamaları ve yatırımdaki kısıtlama ve artan ithalat nedeniyle ticaretin net eksi katkısı, büyümeyi engellemedi. Mevcut cari açık GSYİH'nın yaklaşık yüzde 3'üne ulaştı fakat, kısa dönem sermaye akışla-

rı, hükümetin dışarıdan borçlanması ve dövizdeki düşüş ile kolayca finanse edildi. Buna karşın, yabancı direkt yatırımların akışındaki küçüklük, dış finansmanın yapısal zayıflığını olumsuz etkiledi.

İstikrar, artan beklentileri destekliyor

Paranın yeniden değerlendirilmesinin de yardımıyla, yıl sonu enflasyonu yüzde 20'lik 2003 hedefinin altında kalmış, para politikalarının güvenilirliğini güçlendirmiştir. 2004 için yüzde 12 ve 2005 için yüzde 8 olan enflasyon hedefi ulaşılabilir görünmektedir. Merkez Bankası, paranın yeniden değer kazanması-

na rağmen sıkı para politikasına devam etmekte ve faiz politikalarını Mart 2004'te sadece yüzde 20 diğer bir deyişle reel olarak yüzde 10 düzeyinde kesinti yapmıştır. Mali hedeflere, GSYİH'nın yüzde 6 üzerinde gerçekleşen ilk bütçe fazlası ile neredeyse ulaşıldı ve hükümet aynı performansla 2004 için de ulaşmaya kararlı. Aralık ayında yapılan asgari ücret ve emekli maaşlarındaki yüksek artışın yılın ilk iki ayı için bütçenin üstüne çıkmasına ve bütçenin erken bir revizyonu zorunlu kılmıştır. Akaryakıt, alkol ve tütün vergileri artırılmış ve yüzde 13 daraltılan altyapı yatırımları da dahil olmak üzere 2004 için bütçe disiplinine uyulacağı beyan edildi. Bu tür bir mali revizyon, nitelik olarak tatmin edici olmasa da hükümetin mali hedeflerine ulaşacağının sinyalleridir. Sonuç olarak, iç piyasadaki faiz oranlarındaki düşüş gibi, Türkiye'nin uluslararası piyasalardaki risk notu düşmüştür. Son yıllardaki tüketici kredilerindeki ivmeye ulaşılammış olsa da düşük reel faizler ve reel ücretler ve karlardaki artışın etkisiyle, iş yatırımları ve harcama ivme kazanmıştır.

İşsizlik sorun

Güçlü para değerlenmesinin bir sonucu olan rekabetin korunma-

sına yardımcı olan kamu ve özel sektördeki yeniden yapılanma ve beraberinde reel ücretlerdeki üç yıllık düşüş, 2003 yılında işsizliği azalttı. Toplam işsizlik oranı yüzde 10 civarlarında sabit kaldı fakat bu işgücündeki geçici azalmadan kaynaklandı. Şehirlerdeki işsizlik oranı yüzde 15'e yaklaşırken, 2003 sonunda eğitilmiş gençler arasındaki işsizlik oranı yüzde 30'un üzerine yükseldi. İş gücündeki her yıl en az yüzde 1.8'lik artış trendi, iş sahası yaratma ihtiyacı üzerinde daha fazla reform ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Türk ekonomisi geleneksel olarak işgücü piyasasındaki dengesizliklere, kayıtdışı istihdamın (yüksek vergiler ve sosyal güvenlik kesintilerinden kaçma) payının giderek artmasıyla karşılık veriyor. Yüksek vergi ve sosyal güvenlik yükü nedeniyle toplam istihdamın yarısından fazlası kayıtdışı. Bu yüzden, işgücü piyasasını düzenlemek ve yasal istihdamı teşvik etmek için işgücü piyasası ve işçi vergileri üzerinde acil reformlar yapılması gerekiyor.

Sürekli sağlıklı büyüme beklentileri, hükümetin yapısal reform gündemindeki istekliliğinin devam edeceği varsayımına dayanıyor. Hem bütçe dengelerinin kısa dönemde istikrarı hem de vergi ve kamu harcamalarının

sosyal eşitliği ve kalkınmayı desteklemesini sağlamak amacıyla şu anda başlamış olan mali kurumların yeniden şekillendirilmesi, hızla uygulamaya konulmalıdır. En iyi kalitede kamu hizmetlerine ihtiyaç duyulmakta ve harcamaların yeniden tahsis gerekmektedir. Bankacılık, altyapı ve özelleştirme reformlarının tamamıyla uygulamaya konulması, iş çevresini uluslararası ve yerli yatırımcılar için daha cazip hale getirecek ve bu da istihdam ve büyüme üzerinde pozitif etkiler yapacaktır.

GSYİH'nın yüzde 5 üzerinde bir oranda büyümeye devan etmesi bekleniyor. Fakat bu oran, artan iş gücü hızıyla ve işsizlik sorunlarını karşılayabilecek bir ivmenin altındadır. Görünüm yükselme ve düşüş eğilimlerine göre değişecektir. Eğer otoriteler, makroekonomik ve yapısal reformları uygulamada tam anlamıyla başarılı olurlarsa, direkt yabancı yatırımların akışıyla özellikle de 2004 sonundan önce, AB ile müzakerelerin başlamasıyla ilgili pozitif bir sinyal ile artı bir büyüme sağlanabilir. Buna karşın, herhangi bir iç ya da dış sebepten aşırı zayıflık, mevcut değer artışlarını ve düşük faizleri tersine çevirip, ekonomiyi istenmeyen bir yola itebilir.

Türkiye'nin AB üyeliği iki taraf içinde kazanç olacak

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda uzun vade de bu işten hem AB hem de Türkiye kazançlı çıkacak. Hollanda tarafın - dan yapılan araştırmada, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne olası giri - şiyle ilişkin olarak ekonomik sonuçların araştırıldığı çalışmada, Türkiye'nin AB'ye üye olması halinde gelecekte karşılaşılabilecek olası durumların bir senaryosu çiziliyor.

Avrupa Birliği'nin Tür - kiye ile birlikte geniş - lemesi, Avrupa'da tartışmaların ana konusunu oluş - tunuyor. 2002'de, Avrupalı li - derler, 2004'ün sonunda Türki - ye'nin üyeliği hakkında müza - kerelere başlamak için bir baş - langıç tarihini kararlaştıracakla - rına söz vermişti. Türkiye'nin AB'ye üyelik tartışmalarının esasını ise politik kararlar etkili - yor. Fakat AB bütçesini etkile - yecek ekonomik sonuçlar da önemli bir yer tutuyor. Bazı ça - lışmalar, mevcut kurallar dahi - linde, Türkiye'nin, daha sonra AB'nin mevcut üyeleri tarafın - dan finanse edilmesi gereken,

büyük miktarda AB fonlarının alacağını gösteriyor. Ayrıca, ekonomiler piyasa entegrasyo - nundan etkilenebileceği görü - şünde. Özellikle, bazı ülkeler, Türkiye'den gelebilecek yoğun göç akışından veya Avrupalı üreticiler hesabına ucuz ithalat - tan korkuyorlar.

CPB (Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis - Hollanda Ekonomik Politikalar Analizi Bürosu) tarafından ha - zırlanan raporda, Türkiye'nin AB'ye olası girişinin ekonomik sonuçları üzerinde duruluyor. Rapora göre; aslında Türki - ye'nin AB'ye girişinin ekono - mik sonuçlarını değerlendirmek

hemen hemen imkansız. Bunun nedeni, Türkiye'nin ne gibi ko - şullar altında üyeliği kabul ede - ceğinin önceden bilinmemesi. Bundan da öte, AB'ye girişte hangi sonuçların doğabileceği veya doğmayacağı tam anlamı - la açık değil. Örneğin, Türki - ye'deki kurumların reformu, AB'ye giriş olmadan sağlanabi - lecek mi? Eğer Türkiye bir AB üyesi olmazsa hangi senaryo ge - çerli olacak? Entegrasyonun ol - maması mümkün mü? Veya bi - raz daha kapsamlı bir gümrük birliği uygun bir alternatif olabi - lir mi? CPB tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'nin AB üye - liğinin 3 temel unsurunun uzun

dönemli ekonomik sonuçları üzerine odaklanılıyor:

- i. İç piyasalara Türkiye'nin girişi
- ii. AB üyeliği amacıyla başlatılan Türkiye'de kurumsal reformlar
- iii. AB ve Türkiye arasında serbest dolaşım.

Türkiye'nin iç pazara girişi

Türkiye'nin AB'ye kabulünün önemli bir yönü de iç Pazar. Türkiye özellikle, iç Pazar müktesebatının tümüne uymak zorunda. Bu kriterleri yerine getirme, Türkiye'de reform yapmayı gerektiriyor ve muhtemelen de kısa süreli maliyetleri içeriyor. Uzun dönemde, daha yoğun ticari ilişkiler Türkiye ve AB ekonomilerini etkileyebilir.

İç pazara giriş, en az üç nedenden dolayı ticareti artırır.

✓ İlk olarak, ticarette idari engelleri ortadan kaldırılabilecek veya en azından mevcut AB üyeleri ile karşılaştırılabilir

düzeye azaltılacak (mesela, daha az formalite, sınırlardan geçişte gümrük maliyetlerinin azaltılması akla gelebilir).

✓ İkinci olarak, iç pazara giriş yanında ticarete ilişkin teknik

engellerde bir azalmaya neden olur. Tek Pazar bu engelleri; teknik düzenlemeleri karşılıklı tanıma, minimum yükümlülükler, kuralların ve düzenlemelerin uyumlaştırılması aracılığı ile azaltır. Türkiye ve AB arasındaki gümrük birliği, bazı teknik sınırlamaları şimdiden kaldırmış olsa da kaydedilecek daha çok ilerlemenin olduğu açıktır.

✓ Son olarak, Türkiye'nin AB'ye girişi ile söz konusu riskler ve belirsizlikler hafifler. Özellikle, politik risk ve makro ekonomik istikrarsızlıkla ilgili olan risk azaltılabilir. AB ve

Türkiye arasındaki mevcut ticaret sınırlamaları için yapılan tahminlerin temelinde, Türkiye Tek Avrupa Piyasası'nın tam üyesi haline gelirse, Türkiye ve AB arasındaki iki taraflı ticaretin yaklaşık olarak 1/3 artacağı beklentisi yatmaktadır. Tekstil, tarımsal ürünlerin ticareti ve hizmet ticareti de tahminlerden daha fazla artacaktır.

Bu çalışma ile, tarife-dışı engellere ilişkin olarak potansiyel ticarette artışı tespit edilmiştir ki bu da, iç pazar üyesi olmayanların maliyetlerini yansıtır. Sonra, dünya ekonomisi için bir makro ekonomik model ile birlikte bu tarife-dışı engellerin kaldırılması durumunda olabilecek senaryo çizildi. Senaryoya, mevcut durum gelecekte de basitçe tahmin edilebilecek temel bir senaryo ile başlandı. Bu senaryoda, Türkiye'nin kişi başına GSYİH'sı, AB'ye yetişmek adına, AB ülkelerinden daha hızlı yılda yaklaşık %2,5 artmaktadır. Akabinde, senaryo gereği AB ve Türkiye arasındaki ticaret engeller kaldırıldı. İç pazarda girişin 20 yıl sonraki etki-

lerine bakıldı. Sonuçlar, Türkiye'nin (özel gelir tarafından ölçülen), 4,4 milyar dolar (yaklaşık 3,5 milyar euro) ek bir yıllık refah kazancı elde edeceğini göstermektedir. GSYİH yüzde 8'lik ek bir artış gösterecektir. Bu durum; entegrasyon, özelleştirme ve ticaret yaratmadan kaynaklanan kazanımları yansıtır. Sonuçlar, Türkiye için AB üyesi ülkelerden daha fazladır. Onlar için makroekonomik etki olumludur, fakat nicel dönemlerde ihmal edilebilir. Bunun nedeni, Türkiye'nin ihraç mallarının önemli bir kısmı AB'ye akarken, Avrupa ihraç mallarının çok ufak bir kısmının Türkiye'ye akmasıdır. 2004'te AB'ye giren Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Avrupa iç pazarında, Türkiye kaynaklı artan rekabet nedeniyle, tekstil üretiminde çok az bir azalış hissedeceklerdir. Ancak, Orta ve Doğu Avrupa'da genel olarak refah artacaktır.

Türk Kurumlarının Reformu

AB üyeliğinin, kurumsal reformlar için bir katalizör olarak hareket ettiği düşünülürse, bunun Türk ekonomisi için çok önemli sonuçları olacağı da malumdur. Özellikle, daha iyi kurumsallaşma ve daha az yolsuzluk, Türkiye'nin diğer ülkelerle ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirir. Bu raporda, bu etkiyi tahmin edil-

miş ve gerçekten anlamlı bir öneme sahip olduğunu düşünülmektedir. Tanımlama yapılacak olunursa, eğer Türkiye, Portekiz ile kıyaslandığında sözde Uluslararası Yolsuzluk Anlayışı Endeksinde şeffaflık üzerindeki durumunu bir düzeye kadar geliştirmekte başarı sağlarsa, Türkiye'nin toplam ticareti iki katından daha fazla artacaktır. Bu, Türkiye'nin GSYİH'sını yüzde 5,6 arttıracaktır ve refahını yıllık olarak 28,2 milyar dolar arttıracak. Bu sonuçlar, iç pazara girişin sonuçlarından esasen daha büyüktür. Yüzde 7'si Hollanda'ya tahakkuk edecek olan özel gelirden 8,5 milyar dolarlık toplam artış elde ederek, AB ülkeleri de daha yoğun olan bu ticaret ilişkilerinden yarar sağlayacak.

Göç

Türkiye ve AB arasındaki büyük gelir farklılıkları, Türk insanını AB ülkelerine göç etmeye teşvik etmekte. Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde potansiyel göçler üzerine yapılan çalışmalar temelinde, uzun dönemde, Türkiye'den AB ülkelerine 2,7 milyon insan sürekli olarak hareket edecek (Türkiye'deki nüfus değişimi göz önüne alındığında). Bu insanları büyük bir kısmı, geçmişte Türklerin yerleştikleri gibi Almanya'ya yerleşecek. Türklerin yaklaşık olarak yüzde 4'ü ise

Hollanda'ya göç edecek. Makroekonomik modelde, bu göç akışının sonuçları araştırıldı. Türk göçmenlerini düşük-vasıflı işlerde çalışmaları varsayımıyla, Hollanda için tarihsel bir model desteklenecek gibi gözüküyor. Türkiye'de GSYİH'nın yüzde 1,8 düşeceği ve Avrupa'da yüzde 0,5 artacağını ortaya çıktı. Nüfusa bağlı olarak karşılıklı etkilerin daha büyük olmasından dolayı, kişi başına gelir Türkiye'de artıyor ve AB ülkelerinde yavaş yavaş azalıyor. İşçi rakamlarının ve sermaye oranının AB ülkelerinde arttığı ve Türkiye'de düştüğü için bunun nedeni firmaların tamamen değişken olmamasıdır. Böylece, AB ülkelerinde ücretler düşerken Türkiye'de artma eğilimindedir. AB ülkelerinde düşük vasıflı işçilerin ücretleri yüksek vasıflı işçiler ile daha fazla ilgili olarak 0,9'a düşüyor çünkü göçmenler düşük vasıflı işlere girmek için birbirleriyle yarışıyorlar. Eğer Türk göçmenleri, AB'dekinin aynısı beceri dağılımı gibi daha iyi vasıflara sahip olurlarsa, göç, ücret dağılımı üstünde bir etkiye sahip olmayacak. Yani, AB ülkelerinin GSYİH'sında daha büyük sonuçlar, Türkiye'nin toplam GSYİH'sında daha fazla olumsuz sonuçlar üzerinde etkisi olmayacaktır.

Yatırımcıları yanlış yönlendirmek Amerikan Citigroup Şirketine pahalıya mal oldu

New York Borsasının tavan yaptığı yıllarda fazla sıhhatli olmayan araştırmalara dayalı olarak yatırımcıları WorldCom Şirketi menkul kıymetlerine yatırım yapmaya yönlendirip, zarar etmelerine neden olduğu gerekçesiyle hakkında açılan toplu davadan davacıları vazgeçirmek için, dünyanın en büyük yatırım şirketi olan Citigroup 2.65 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul etti. Ancak sırada Enron olayı var ve onun faturası daha kabarık olacak.

Bilanço'nun Haziran 2003 sayısında "Wall Street'te Yatırımcıyı Yanıltmanın Bedeli" başlığı altında verilen yazıda Wall Street'in en büyük on yatırım bankasının, şirketlere yatırım bankacılığı sunmak ve bu alandaki işlerini genişletmek amacıyla bu şirketlerin hisse senetlerinin değerini olduğundan yüksek gösterme ve bu surette yatırımcıların zarara uğratma suçlaması ile karşı karşıya kaldıkları belirtiliyordu. Yazıda ayrıca bu on yatırım firmasının SEC (Menkul Kıymetler ve Takas Komisyonu) ile anlaşma yaparak 1.4 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul ettikleri, ama işin bununla kapanmayacağı, sonraki aşamada, bu bankalardan aldıkları yatırım danışmanlığı hizmetleri nedeniyle zarara uğradıklarını iddia eden özel yatırımcıların açacak oldukları davalar sonu-

cu bu bankaların milyarlarca dolar tazminat ödeme durumunda kalabilecekleri belirtiliyordu. SEC'le yapılan bu anlaşma çerçevesinde iki yatırım danışmanı da bireysel olarak 4'er milyon dolar cezaya çarptırılmışlar ve bunların menkul kıymet piyasalarında çalışmalarını süresiz yasaklanmıştı. Bu analistler, Citigroup Salomon SB'den Jack Grubman ile Merrill Lynch'den Henry Blodget idi. Grubman'ın geçen yıl ödediği toplam tazminat 15 milyon doları buldu.

Yatırım bankalarının hisseleri borsada işlem gören yahut bono ihraç eden şirketler hakkında sıhhatli olmayan şekilde, hatta çıkar ilişkisine dayalı olarak düzenlenen yanlış değerlendirmeler raporları yüzünden zarar eden yatırımcıların açtıkları davalardan ilki, geçtiğimiz Mayıs ayında varılan karşılık-

lı anlaşma ile sonuçlandı ve bu konuda daha önce SEC'le yapılan anlaşmada 400 milyon dolar ödemeyi üstlenmiş olan Citigroup yatırımcılara 2.65 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul etti.

WorldCom'un iflası üzerine bu şirketin hisse senedi ve çıkardığı bonolara yatırım yapmış olan sermaye sahiplerinin açtığı davanın esas muhatapları Citigroup'un yatırım danışmanlığı şirketi Salomon Smith Barney ile o dönemde telekomünikasyon hisseleri üzerindeki uzmanlığı ile parlanmış olan ünlü yatırım analisti Jack Grubman idi.

Citigroup ile, bu grup aleyhine, sıhhatli olmayan bilgiye dayalı olarak kendilerini kandırmak suretiyle zarar etmelerine yol açtığı iddiasıyla topluca dava açan davacı grubu arasında varılan anlaşmaya göre, Citigroup, 29 Nisan 1999 ile 25 Haziran 2002 tarihleri arasında

WorldCom menkul kıymetlerine yatırım yapmış olan bu kişilerin tümüne 2.65 milyar dolar tazminat ödeyecek. Geçen Temmuz ayında yapılan anlaşma uyarınca 144.5 milyon dolar tutması beklenen avukatlık ücretlerini de kapsayan bu tutarın 1.46 milyar doları WorldCom bonusu, 1.19 milyar doları da WorldCom hisse senedi almış olan yatırımcılara ödenecek. Ancak anlaşma çerçevesinde tazminat ödemeyi kabul etmiş olmakla beraber Citigroup bu olayda bir yanlışlık yapmış olduğunu kabul etmiyor. Bilindiği gibi Bernie Ebbers tarafından dev bir telekom şirketi haline getirilen WorldCom 2002 yılında patlak veren muhasebe skandallarının ardından iflas etmişti.

WorldCom menkul kıymetlerine yatırım yaparak zarar ettikleri gerekçesiyle bu yatırımcılar tarafından kendilerini yanlış yönlendirdikleri savıyla haklarında tazminat davası açılmış olan bankaların arasında Citigroup'un Salomon Smith Barney yatırım birimi dışında, JP Morgan Chase, Bank of America, Deutsche Bank, ABN Amro, Tokyo-Mitsubishi, Mizuho International ve Westdeutsche Landesbank da bulunuyor.

Citigroup tarafından geçtiğimiz 10 Mayıs tarihinde yapılan açıklamaya göre ödenen tazminat vergi matrahından düşürülebileceği için davacılarla yapılan bu anlaşmanın maliyeti 1.64 milyar dolara düşüyor. Citigroup'un İcra Kurulu Başkanı Charles Prince "şirketimizin mazesinde yer alan bu dosyayı kapatmak için takriben bir çeyrek yı-

la ait gelirlerimizi bu iş için harcadık" diyor ve şöyle devam ediyor. "Benim yaptığım aslında şu; sanıyorum bu anlaşma, hakkımızda açılacak 54 milyar dolarlık bir dava ile ilgili olarak önümüzdeki aylarda bir jürinin önünde zar atmaktansa, vergi sonrası maliyeti 1.64 milyar dolar olan bir sigorta poliçesi satın almaktır." Charles Prince açıklamasında Citigroup'un, başta Enron olayı olmak üzere ileride karşılaşılabilecek diğer tazminat davaları için vergi sonrası 3.3 milyar dolar karşılık ayırdığını da belirtti.

Eğer Citigroup WorldCom mağdurlarıyla bu anlaşmayı yapmamış olsa idi, o günlerde bir federal temyiz mahkemesi WorldCom davasında yeni bir safhaya geçip, WorldCom hisselerinin değer kazanmasında önemli bir katkısı olmuş olan Citigroup'un, yatırımcıların uğramış olduğu zararda sorumluluğu bulunup bulunmadığı hususunu görüşmeye başlayacaktı. Davacılar tarafından öne sürülen "piyasada dolandırıcılık" teorisine göre hisse senedi fiyatları ortalıkta dolaşan bilgilere göre şekillendiği için, yanlış bilgileri dağıtıp, yayanlar, bu bilgilere sahip olsunar, olmasınlar dolaşımında bulunan hisse senetlerini alan yatırımcıların zararlarından sorumludurlar. Alt kademede mahkemeler bu güne kadar sadece şirketlerin kendi finansman yapıları ile ilgili olarak yaptıkları açıklamalarla ilgili olarak kabul ettikleri bu teorinin, yatırım bankalarının araştırma bölümlerinin açıklamaları için geçerli olup, olmayacağı konusunda birbirinden farklı görüşlere sahip idiler. Ancak Citigroup İcra Başkanı Charles

Prince'in açıkladığına göre, Amerikan Menkul Kıymetler ve Takas Komisyonu'nun (SEC) bir süre önce ilgililere sunduğu bir notta bu konuda olumlu görüş bildirmesi, Citigroup'un süregelen davada elini zayıflatan bir duruma yol açtı.

Danışmanlığını yaptığı anlaşma Citigroup Inc.'e, ödemek durumunda kalacağı tazminata bir sınır getirmesinin yanısıra başka bir takım faydalar da sağlamıyor değil. Bu anlaşma ile Citigroup mahkemede kaybetme riskinden kurtulmuş oluyor ve bu durum ona hiçbir yasayı ihlal etmediğini iddia etme fırsatını veriyor. Ayrıca ödeyeceği tazminatı vergi matrahından düşmek suretiyle tazminatın yaklaşık üçte birini vergi kaybı nedeniyle kamunun üzerine yıkıyor. Diğer taraftan mahkeme safahatı sırasında Citigroup'un ve onun ünlü yatırım analisti Grubman'ın WorldCom ve onun icra başkanı Bernie Ebbers ile ilişkileri olduğu gibi su yüzüne çıkacak ve bankanın kamuoyundaki imajının zede alması na yol açacaktı.

Şu anda Citigroup Inc. hukukçuları, Enron Şti.'nin hisse senedi ve bonolarının satışında danışmanlık yapmış olan yatırım bankalarından, bu şirkete para yatırarak zarar ettiklerini iddia eden müvekkilleri adına 20 milyar dolar talep eden avukatlarla görüşmelerini sürdürüyor. Enron'un iflası sonucu yatırımcıları yanlış yönlendirme suçlamasıyla karşı karşıya kalan bankalar arasında en yüklü tazminatı Citigroup ile JP Morgan yatırım danışmanlığı şirketlerinin ödemesi bekleniliyor.

Ekonomik başarı örneği;

İrlanda

1990'lara kadar işsizlik, enflasyon, bütçe açıkları ve ağır borç yükü gibi ekonomik problemleri aşamayan İrlanda, 1990'lardan sonra sergi - lediği etkileyici ekonomik performans ile tüm bu sorunlardan uzakla - şarak, gelişmiş ülkeler ile rekabet eder hale geldi. Toplumsal uzlaşa ile maliye ve gelirler politikaları sayesinde birçok ekonomik göstergelerde iyileşme sağladı.

Uzun yıllar ekonomik sorunlarla uğraşan İrlanda, gösterdiği ekonomik gelişme ile bir başarı örneği oluşturuyor. İrlanda'nın 1990'larda AB içerisinde en hızlı büyüyen ekonomiye sahip olmasını sağlayan ana faktör, hükümet, işveren, sendikalar ve diğer gruplardan oluşan ekonomik aktörler arasında konsensüs oluşturmayı da içeren, sosyal ortaklık politikası sayesinde oluşan istikrarlı ekonomik ortam ve kararlı, birbirini tamamlayan politikalar oluşturulması yoluyla İrlanda'nın global gelişmelere hazırlıklı olmasıdır. 1987'den başlayarak maliye ve gelirler politikaları sayesinde birçok ekonomik göstergelerde iyileşme sağlandı. 1990'larda iletişim ve haberleşme sektörünün ABD ve

dünya ticaretinde payı hızla artmaya başladığında, genç ve eğitilmiş nüfus yapısı, AB tek pazarına üyelik, ihracata yönelik vergi ve maliyet avantajlarından faydalanarak yabancı sermayeyi ülkeye çekti.

Dış Ticaret Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü tarafından yapılan çalışma da İrlanda'nın ekonomik gelişiminin altında yatan etkenler araştırıldı. Yapılan çalışmaya göre; Ekonomik başarıya etki eden üç önemli faktör ön plana çıkmakta. Bunlar, geçmişten gelen faktörler, uygulanan politikalar ve dış etkenler. Geçmişten gelen faktörlerden birisi İrlanda'nın demografik yapısıdır. Avrupa standartlarından yüksek olan

nüfus artış hızı, İrlanda'nın genç nüfusa sahip olmasına neden olmuştur. Genç nüfusun fazla oluşu, gerekli ekonomik tedbirler uygulamaya konulmadığında, yüksek işsizlik oranlarına sebep olabilmektedir. Ancak diğer faktörler ekonomiyi canlandırmaya başladığında, devamlı ve hızlı bir büyüme için geniş bir potansiyel ortaya çıkmaktadır. İkinci faktör, 1990'lı yıllara kadar atılan adımların ülkeyi büyük reformlara ve ekonomik dönüşüme hazırlamasıdır. Ülkenin ilk kalkınma hamlesi 1958 yılında yürürlüğe konulan kapsamlı bir stratejiyle başlamıştır. 1950-1980 yılları arasında İrlanda, yabancı sermayeye yönelik, hem ekonominin dışa açılımı, hem de ilgili mevzuat ve vergi oranlarının çekici kı-

lınması açısından büyük adımlar atmıştır. 1982-86 yılları arasındaki dönemde uygulamaya konan istikrar programı ile ekonomik stabilizasyon hedeflenmiştir. 1990'lı yıllara kadar yüksek işsizlik ve borç/GSYİH oranları gibi ekonomik problemler çözilememiş ve istenen ekonomik performans sağlanamamıştır. Ancak İrlanda ekonomisi kazandığı deneyimler ile 1987'de ve daha sonra

uygulanacak politikalar için zemin oluşturmuştur. Ayrıca atılan adımlar sayesinde, özellikle yabancı sermaye ve küresel ekonomiye entegrasyon konularında büyük ilerleme kaydedilmiştir.

Bu konuda özellikle doğrudan yabancı yatırım ve sanayi politikalarının yönlendirilmesi ve eğitime yatırım yapılması gibi çeşitli alanlarda alınan kararların, 1980'lerin ortasında İrlanda ekonomisinin karşılaştığı krize toplumsal uzlaşma ve ortaklık sistemi ile önlem alınmasının olumlu etkisi olmuştur.

1987 yılı İrlanda için bir dönüm noktası olmuştur. 1987'de siyasal partiler, işçi ve işveren kuruluşları ve ülkenin toplumsal yaşamında etkili olan kilisenin bir araya gelmesiyle "Ulusal İyileşme İçin

Program Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşma temel olarak iki önemli maddeden oluşmaktadır; şirketler için azami yüzde 10 oranındaki düşük vergi politikası, işçiler için ılımlı ve kabul edilebilir bir ücret politikası izlenmesi. İrlanda'da, 1990'ların başına kadar süren bu programın ardından 90'lı yıllarda yine aynı kesimlerin taraf olduğu dört program daha uygulama-

maya konulmuştur. Bunlar; 1991-93 ekonomik ve sosyal kalkınma programı; 1994-96 rekabet ve çalışma programı; 1997-99 katılım, istihdam ve rekabet gücü için işbirliği programı; 2000-2002 refah ve gelişme programı. Hükümet, işveren, sendikalar ve diğer gruplardan oluşan sosyal ortaklar arasında oybirliği oluşturmayı da içeren, sosyal ortaklık adı verilen bu programlar, istikrarlı bir ekonomi ortamının oluşmasında ve be-

lirsizliklerin ortadan kaldırılmasında etkili olmuştur. Toplumsal Ortaklık Modeli ve 1990'lı yıllarda uygulamaya konan Ulusal Kalkınma Planları, İrlanda ekonomisine ivme kazandırmıştır.

Makroekonomik Politikalar

1970'li yıllar ve 1980'lerin başında izlenen genişleyici maliye politikaları sonucu kamu kesimi borçlanma gereği (KKBG) hızla artınca, makroekonomik politikalarda değişikliğe gidilmiştir.

1990'lı yıllarda iktisadi politika esas olarak işsizliği azaltmak ve dış göçü durdurmak üzerinde odaklanmıştır. Dolayısıyla 1980'lerin ikinci yarısından itibaren makroekonomik istikrarın yeniden tesis edilmesi ve korunması ile özel girişimlere uygun bir ortam yaratacak arz-yönlü önlemlerin yürürlüğe konulması iki temel amaç olmuştur.

İstikrar ve yatırım dışında başka amaçlar da hedeflenmiştir. Bunlar başlıca, hayat standardının yükseltilmesi ile gelirin yeniden dağılımını hedef alan sosyal politikalar ile kamu mal ve hizmetlerinin üretimini hedefleyen maliye ve yatırım politikalarıdır. İrlanda'da hükümet 1990'lı yıllarda, hem ulusal hem yerel düzeyde, azınlıkta kalan grupların haklarını korumak, eşitsizlikleri azaltmak ve yoksulluğu

hafifletmek amaçlı olarak, politikaları toplumun tüm kesimlerine yönelmiştir.

Maliye Politikası

İrlanda'nın ekonomik performansında son on yılda görülen iyileşme, kamu finansmanında aynı derecede görülen güçlenme ile ilişkilidir. 1987 yılından bu yana konsolide bütçe dengesi GSYİH'nin yüzde 8'i oranındaki bir açıktan, GSYİH'nin yüzde 4'ü oranında fazlaya dönüşmüştür. Aynı dönemde kamu borcunun GSYİH'ya oranı da yarı yarıya azalmıştır.

1980'lerin ilk yarısında konsolide bütçe ve faiz dışı bütçe açıklarının GSYİH'ya oranı sırasıyla, yüzde 11 ve yüzde 5 idi. 1980 yılında kamu borcu GSYİH'nin yüzde 110'u seviyesine yükselmisti.

1987 yılında göreve başlayan hükümetin başlattığı kuvvetli konsolidasyon programı üç aşamaya ayrılmaktadır. İlk aşamada (1988-89), konsolide bütçe dengesi GSYİH'nin yüzde 6,5'u oranında iyileşmiş ve faiz dışı denge süratle artıya geçerek 1989 yılında GSYİH'nin yüzde 4'üne erişmiştir. Bu iyileşme esas olarak kamu harcamalarında kesinti yapılması yoluyla olmuş ve söz konusu harcamalar iki yılda GSYİH'nin yaklaşık yüzde 9'undan fazla azalmıştır. Kamu kesimi ücret harcaması da personel sayısında indirim suretiyle azalmıştır. İşsizlik oranındaki gerileme ve sosyal ödemelerdeki denetim mekanizmasındaki iyileşme sonucunda transfer harcamalarında azalma sağlanmıştır. Mal ve

hizmet alımları ile sabit sermaye harcamaları büyük ölçüde kısıtlanmıştır. Bütçe gelir kaleminde nispi bir gerileme gözlenmiş olup, 1988 yılında ilan edilen vergi affının sonucunda bütçe gelirleri/GSYİH oranı yüzde 3 oranında azalmıştır. Kamu gelirlerindeki yıllık reel ortalama artış oranı 1988-89 yıllarında yüzde 2 civarında kalmıştır.

İkinci aşamada (1990-95) mali konsolidasyon hızı büyük ölçüde azalmıştır. Daha önceki kesinti ve kısıtlamaların etkisiyle, ertelenmiş mal ve hizmet alımları ile personel ücret ve yan ödemelerinin etkisiyle kamu tüketimi artmıştır. Bununla birlikte, hem düşen kamu borcu/GSYİH oranını, hem de düşük faiz hadlerini yansıtan, faiz ödemelerindeki önemli düşüş sayesinde mali pozisyonundaki bozulma sınırlı kalmıştır. Bu dönemde kamu gelirlerinde yıllık ortalama reel artış yüzde 4,5 seviyesinde olmuştur.

Üçüncü aşamada (1996-2000) ise kamu finansmanında iyileşmenin hızlandığı gözlenmektedir. 1996-99 döneminde konsolide bütçe dengesi, gelecekteki sosyal güvenlik fonları ve bir defalık harcamalar için düzeltildikten sonra, 2000 yılında fazlaya geçmiştir. Bu aşamada kamu yatırım harcamaları yüzde 15 reel büyüme kaydetmiş, cari harcamalar reel olarak artmıştır. Faiz harcamaları ise, düşük faiz hadleri ve gerileyen kamu borçluluk oranı sayesinde hızla azalmıştır. Kamu gelirlerinde bir patlama gerçekleşmiş olup, yıllık reel ortalama artış oranı yüzde 10 ol-

muştur. Bu iyileşme hükümetin efektif vergi hadlerini azaltmaya ve ekonominin arz yönlü performansını iyileştirmeye devam ettiği sırada meydana gelmiştir. Bu amaçla standart kurumlar vergisi oranı ile gelir vergisi oranları azaltılmış, gelir vergisi bandı genişletilmiş ve gelir vergisi istisna hadleri yükseltilmiştir.

Bu dönemde gerçekleşen yüksek oranlı iktisadi büyüme hükümetin birden fazla mali hedefe yönelmesine imkan vermiştir. Vergi yükünün azaltılması, ılımlı ücret artışlarının teşviki ve İrlanda'nın rekabet gücünün ulusal ücret anlaşmaları yoluyla korunmasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca kamu harcamaları arttırılmış, kamu borçluluğu oranı düşürülmüştür.

Maliye politikası, vergi ve harcama önlemlerinin uygulanması ve toplumsal uzlaşmaya hizmet etmek hedefleri arasında bir denge kurmayı amaçlamıştır. Ancak bu amaç iç talebin aşırı derecede kuvvetlendirilmemesini de kapsamaktadır.

Diğer yandan, 1999 yılı başında Euro'nun piyasaya çıkması ile Avrupa Para Birliği karşısında Maliye Politikası makroekonomik istikrar için temel araç konumuna yükselmiştir.

Gelirler Politikası

İrlanda'da gelirler politikası 1987 yılından bu yana vergi yükünü azaltmak ve çalışma teşviklerini iyileştirmek amaçlarına dönük olarak uygulanmaktadır.

Gelirler politikası sendikalar, işverenler ve hükümet arasında birden fazla yılı kapsayan ücret anlaşmaları yapılması sayesinde ılımlı ücret artışları sağlayarak, enflasyon haddini kontrol altında tutmak suretiyle, para politikasına yardımcı bir araç niteliği taşımaktadır.

Uygulamada üç yıl süreli anlaşmalar ile ücret artışlarının GSYİH ve verimlilik artışlarının altında kalması ve farkın vergi oranlarında indirim yolu ile telafi edilmesi tarzı benimsenmiştir. Bu da maliye politikasının, iktisadi konjonktürle uyumlu olmasını sağlamıştır.

Başlangıçta anlaşmanın tarafları işçi ve işveren sendikaları ile hükümetten ibaret iken, mutabakatların yarattığı toplumsal uzlaşmanın etkisini yaygınlaştırmak için katılımcıların sayısı artırılarak, kilisenin, işsizlerin, kadınların, gençlerin ve farklı toplulukların temsilcileri de dahil edilmiştir.

Bu nedenle, 1997-99 yıllarını kapsayan Ortaklık 2000 Anlaşması ücret politikasının yanı sıra, yoksulluk ve toplumdan dışlanmayı önleyecek toplumsal tedbirleri de kapsamaktadır.

Şu an İrlanda'da, görüşmeleri

1999 yılında tamamlanan ve 2000 yılı yazında yürürlüğe giren "Refah ve Eşitlik Programı" uygulanmaktadır.

Vergi Politikası

İrlanda'da vergi politikası, kişisel gelirlerin desteklenerek satın alma gücünün artırılması ve kurumların

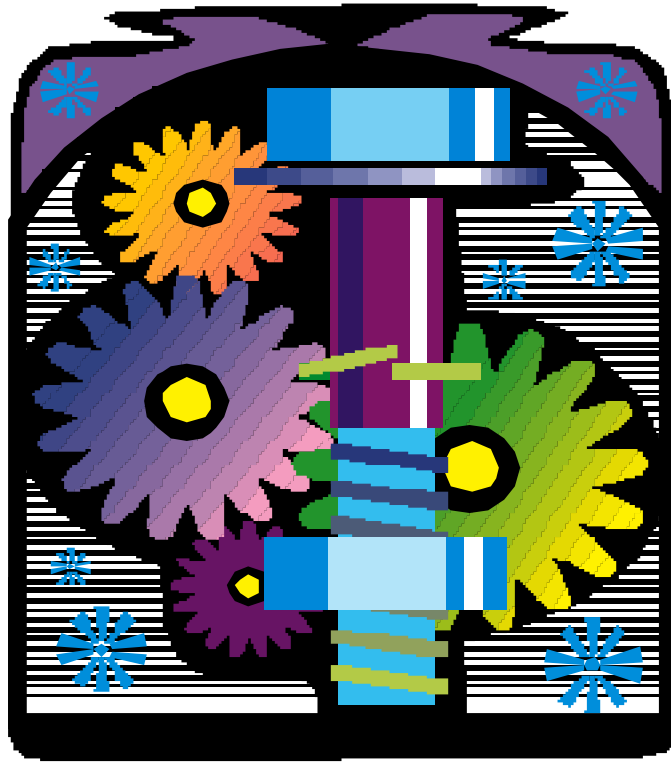
buna karşılık indirim ve istisna sınırları yükseltilmiştir.

1990'lara kadar işsizlik, enflasyon, bütçe açıkları ve ağır borç yükü gibi ekonomik problemleri aşamayan İrlanda, 1990'lardan sonra sergilediği etkileyici ekonomik performans ile tüm bu sorunlardan uzaklaşmış, gelişmiş ülkeler ile rekabet eder hale gelmiştir. Hatta

ihracat, kişi başına düşen GSYİH, işsizlik gibi makroekonomik göstergelerde çoğu gelişmiş ülkeden daha iyi bir konumda bulunmaktadır.

İrlanda'nın ekonomik başarısında bir çok etken rol oynamıştır. Genç nüfus ve hızla büyüyen iş gücü arzı, pragmatik ve yenilikçi hükümet politikalarının izlenmesi, 1950'lerde başlayan dışa açık ve ihracata yönelik ekonomik politikalar, İrlanda'nın AB tek pazarına

ve Avrupa Para Sistemine üye olması ve yürütülen mevzuat ve altyapı çalışmaları sonucu büyük oranlı sermaye girişleri, AB Yapısal ve Birleşme Fonları'nın stratejik bir biçimde kullanılması, ekonomik kalkınmaya yönelik "Sosyal Ortaklık" yaklaşımı, mal ve hizmetlerde uluslararası ticarete tam olarak uyum, eğitim ve teknolojik yeniliklere verilen önem İrlanda'yı başarıya taşıyan etkenler oldu.

ihracata yönelmesi için teşvik aracı olarak kullanılmıştır.

Gelir vergisi oranları aşamalı olarak düşürülürken, kurumlar vergisi de uluslararası ticarete dönük imalat sanayi kolları ile uluslararası alanda faaliyet gösteren finansal kuruluşlar için yüzde 10 olarak belirlenmiştir.

Yıllar içinde KDV yaklaşık aynı seviyelerde kalırken, gelir ve kurumlar vergi oranları indirilmiş,

Emeklilik krizi

Son yıllarda ülkelerin en temel sorunlarının başında emeklilik sistemlerinde yaşanan krizler geliyor. Ülke ekonomileri üzerinde büyük tehdit oluşturan sosyal güvenlik sistemlerinin aktüer denge sorunu alınan tüm tedbirlere rağmen çözülüyor. OECD’de yaptığı çalışmada yaşanan çıkmazı değerlendirdi.

OECD tarafından yapılan bir çalışmada, nüfusun yaşlanması ve beraberinde getireceği emeklilik sorunları ile ilgili değerlendirmeler ve ülkelerin aldığı çeşitli önlemlere karşı sorunun şimdilik çözümsüz bir boyutta olduğu vurgulanıyor. Emeklilik krizi olarak da adlandırılan aktüer dengenin sağlanamaması sorunu gelecek kuşakları sosyal güvenliğin olmadığı bir yaşamla karşı karşıya mı bırakacak?

Neredeyse tüm OECD ülkeleri, emeklilik sistemlerini reforma tabi tutma ihtiyacı ile karşı karşıyalar. Bazıları bu konuda bir

takım adımlar atmış durumdayken, bazıları da atmaya hazır durumdalar. Reformlar, kazandığın gibi öde planlarının sürdürülebilirliğini sağlamak açısından kaçınılmaz. Fakat bu denklemin sadece bir tarafı. Emeklilik reformları, uzun bir çalışma hayatını hedefleyen tüm tarafların konuya gösterdikleri tavır ve davranışları üzerinde el ele değişiklik yapılmasına ihtiyaç duymakta. OECD tarafından yapılan çalışmada şu saptama ve değerlendirmeler yer aldı;

Bu sorunun temel olarak üç ana cephesi var.

1. Çalışma hayatını uzatmak için çok çabuk bir biçimde

bir şeyler yapılmaz ise, yaşam standartları gelecek on yıl içinde düşecek. Biliyoruz ki, nüfusun yaşlanması nedeniyle, git gide yaşlanan bir nüfusu destekleyebilmek için, git gide daha az çalışan kişi olacaktır. OECD’nin geneli için, yaşlı nüfusun bağımlılık rasyosu (örneğin, 65 yaş üstündekilerin 20-64 yaşındakilere oranı) şu anki oran olan yüzde 22’den 2050 yılından yüze 46’ya çıkacaktır. Bu durumda, mümkün olduğu kadar çok kişinin –gençler, kadınlar özellikle de yaşlı çalışanlar- çalışma hayatının içinde olması kaçınılmazdır.

2. Bu durum başa çıkmayacak bir sorun değildir. Bir çok ülke, 55-64 yaş arasındakilerin istihdam oranını artırmak için, dikkate değer tedbirlere sahip. Şuan ki, OECD ortalaması yüzde 48- bu rakam Fransa ve Belçika'da yüzde 28 ve daha aşağısı ve İsviçre'de yüzde 70 olarak değişmektedir.

Hükümetlerin alabileceği önlemlerin ilki, aktif yaşamdan erken ayrılmayı desteklerin koşulları ortadan kaldırmak (her şeyden önce erken emeklilik planlarını). Bazı ülkeler şimdiden bu adımları atmış durumdadır, fakat yaşananlar gösteriyor ki bunlar da yeterli değil. Pek çok durumda, gerçekleşen emeklilik yaşı, yasadaki emeklilik yaşından sadece 2 ila 3 yıl daha düşük, çünkü insanları çalışmayı bırakmaya teşvik eden diğer koşullar devam ediyor. Mesela Avusturya'da, her iki kişiden biri maluliyetten dolayı emek piyasasından ayrılıyor. İsveç, uzun dönemli hastalık nedeniyle işten ayrılan yaşlı çalışanlar sayısında ciddi bir artış durumuyla karşı karşıya. Fransa ve Belçika gibi diğer yerlerde, işsizlik yardımından (aktif olarak yeni bir iş arama zorunluluğu olmaksızın) yaralanmanın anlamı, yaşlıların herhangi bir zamanda işsizlik ödeneklerini

emekliliğe çevirebilmeleridir.

3. Emek piyasasının içinde kalmak, yaşlı çalışanlar için tercih edilen bir durum olduğunda, onların istihdam beklentilerini karşılayabilmek için önlemler alınması zorunludur. Yaşlıları belirli bir süre daha işte kalabilmelerini teşvik etmek için, işlerinin yeterli kalitede olması gereklidir. Bu durum da konu ile ilgili olan tüm tarafların tutum ve davranışlarında farklı değişiklikler yapmayı gerektirir.

Hükümetler, istihdam politikalarını buna göre değiştirmelidir. Kamu istihdam hizmetleri, yaşlı çalışanlara özgü ihtiyaçları karşılayabilmeli, yaşlı çalışanların emek piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırıcı önlemler almalıdır. Şirketler yaşlı çalışanları asli bir varlık olarak görmeyi öğrenmelidirler. Şirketlerin; yaşlı çalışanlara karşı olan ayrımcılığı ortadan kaldırmaları, eğitimlerine yatırım yapmaları, onların ihtiyaçlarına uygun şekilde çalışma saatlerini ve şartlarına uymaları gerekecektir. Son olarak, çalışanlar erken emekliliği kazanılmış bir hak olmadığını anlamalı ve uzun bir kariyer fikrine alışmalıdırlar. Beklide, çalışma hayatlarının sonuna doğru farklı işler yapmalıdırlar.

Özetle, emeklilik sistemlerinde yapılacak reformlarla, demog-

rafi ve yaşlı çalışanlar sorunu geride kalacaktır. Bu sorunlar bir sosyal eşitlik sorunudur, ama sadece çalışanlar ve emekliler arasında değil aynı zamanda kuşaklar arasındadır. Reform yapılmaz, yaklaşımlarda değişim olmaz ise, gelecekte bedeli ödeyecek olanlar bizim çocuklarımız ve torunlarımız olacaktır.

Devlet Emekli Maaşları

Hükümetlerin emeklilik planları, genel olarak şuan ki emeklilerin maaşlarını ödeyebilmek için, şuan ki çalışanlardan pay toplamaktır ve pek çok OECD ülkesi emekli nüfustaki artış ve çalışma yaşındaki nüfustaki daralma nedeniyle fonlama sıkıntısı ile yüz yüze kalacaktır.

Özel Emeklilik

Özel emeklilik planları, tipik olarak şirketler ve kişilerin, gelecekteki emeklilik ödemelerini karşılayabilmek, sorunların üstesinden gelebilmek için, bir miktar kazançlarını bir tarafa ayırmak üzerine kurulmuştur. Düşük faiz oranları, hisse senetleri piyasalarındaki çöküşler ve şirket iflasları pek çok emeklilik fonunun kaynaklarını daraltmaktadır. OECD üyesi ülke hükümetleri, 2002 yılında, özel emeklilik fonlarını kötü yönetime karşı korumak için bir yönetim rehberi kabul etmişti.

OECD küresel ekonomi için daha iyimser

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) tarafından yeni yayınlanmış olan Ekonomik Görünüm Raporu, dünya ekonomisinin bu yıl, son dört yıllık dönemdeki en hızlı büyümeyi gerçekleştireceği tahmininde bulunuyor ancak bu toparlanmanın, Euro bölgesindeki yavaş ekonomik büyüme ile petrol fiyatlarındaki ve faiz hadlerindeki çok hızlı yükselme -lerden zarar görebileceği hususunda uyarıda bulunuyor.

Yılda iki kez ve sonuncusu Mayıs ayının ilk yarısında yayınlanan rapor, ABD, Japonya ve İngiltere’de tanınan hızlı ekonomik büyüme ile desteklenen küresel ekonomik büyümenin artık "güçlü ve sürdürülebilir" hale geldiğini vurguluyor. Yüksek teknoloji ürünleri için yapılan yatırım harcamalarının yükselmeye başladığı belirtilen raporda, artık enflasyonist eğilimlerin de güç kazanabileceği hususuna işaret ediliyor. OECD’nin Ekonomik Görünüm Raporu OECD bölgesinde GSYİH büyümesinin bu yıl yüzde 3.4, gelecek yıl ise yüzde 3.3 oranında büyüyeceği tahmininde bulunurken, raporda aynı yıllar itibarıyla ortalama enflasyon haddinin yüzde 1.7 ve yüzde 1.6 olacağı öngörülüyor. Rapora göre ABD, Japonya ve Euro bölgesinde işsizlik haddi düşerken dünya ticaret hacmi bu yıl yüzde 8.6, 2005 yılında ise yüzde 10.2 oranında büyüyecek.

OECD’ye göre ABD ve İngiltere’de artık faiz hadleri de, ekonomik büyümeyi ne baskı altında tutacak ne de çok uyaracak "nötr" bir düzeye getirilmeli ve bu nötr seviyeye getirilebilmesi için Amerika’da faiz hadleri yüzde 3 kadar yükseltilmeli. Rapor küresel ekonomik büyüme hızını tutturamayan Euro bölgesinde ise faiz hadlerinin yüzde yarım puan kadar düşürülmesini öneriyor. OECD, Euro bölgesinde özellikle Almanya ve İtalya’nın düşük bir ekonomik performans sergilemiş olduğu hususuna değiniyor ve bu ülkelere ilişkin olarak önceki raporunda belirttiği büyüme tahminlerini düştürüyor. Şu anda euro bölgesinde ekonomik büyümeye olumlu katkı yapacak en önemli unsur dünya ekonomisindeki güçlü büyüme, zira bölgede tüketim ve yatırım talebi gibi makro ekonomik değişkenler ekonomiyi destekleyecek bir canlılık göstermiyor. Avrupa’daki yavaş büyüme ile diğer OECD ül-

keleri arasındaki büyüme farkı, ABD’nin ulusal hesaplarında mevcut olan dengesizlikleri (ulusal tasarruf ve cari işlemler hesabı açıkları) daha da arttırarak küresel ekonomik büyümeyi risk altına sokabilir. Bu eğilimin devamı Amerika’nın cari işlemler açığının daha da büyümesi sonucunu doğurarak, dolar üzerinde yaratacağı ağır baskı ile bu paranın değerinde ani ve şiddetli bir düşmeye neden olabilir.

OECD raporu küresel ekonomik yavaşlama sürecinde üye ülkelerde kamu maliyesinin genelde bozulduğuna işaret ediyor ve hükümetlerin kamu harcamalarını kontrol altına alma yolunda ciddi çaba harcamaları gerektiğini belirtiyor.

Japonya’daki ekonomik toparlanmanın beklenenden daha güçlü olduğuna değinilen raporda, Çin’in hızlı bir büyüme göstermesinin bu sonucun alınmasına olumlu katkıda bulunduğu belirtiliyor. Çin eko-

nomisinin fazla ısınma belirtileri ortaya koymuş olduğunu belirten rapor, kredi hacmi büyüme hızının sınırlandırılmasıyla bu fazla ısınma sorununun ılımlı bir biçimde çözümleneceği tahmininde bulunuyor.

Gelişmiş ülkelerdeki yüksek ücret düzeyleri nedeniyle bazı alanlardaki hizmet üretimlerinin ücret düzeyinin düşük olduğu ülkelere kaymasının (offshoring) fazla önemli olmadığı ve bu eğilimin dünya ekonomisi için daha olumlu olduğu belirtilen rapor, ABD’nde yeni iş alanları açılmasında yaşanan zorlukların bu hizmet üretimi kaymalarına bağlanamayacağını ve bu ülkede yaşanan işsizlik artışının ancak yüzde 1’inin bu eğilimden kaynaklanabileceğini ifade etmektedir.

Birçokları, OECD raporunda ortaya konulan bu pembe tabloyu pek inandırıcı bulmuyorlar ve durum bu kadar iyiye o halde niçin finansal piyasalar bu kadar kırılgan diye soruyorlar. Bunun muhtemelen bir sebebi küresel ekonomi gibi finansal piyasaların da ucuz paraya bağımlı hale gelmiş olması. Son zamanlara kadar yatırımcılar değer kaybeden doları yüzde 1 gibi olağanüstü düşük bir faizle alıp bunu hisse senedi, yeni yükselen piyasaların çıkardığı bonolar veya emtiaya yatırmak suretiyle tatlı bir kazanç elde edebiliyorlardı. Ama şimdi bu sürecin sonuna gelindi ve artık bir çok yatırımcı, üzerinde risk aldıkları bir çok menkul değer yüzünden zarar etme durumu ile karşı, karşıya kalacak. Piyasalar da artık küresel ekonomik götü-

nüm üzerinde daha kaygılı hale geliyorlar. Onların kaygıları başlıca iki alanda yoğunlaşıyor. Birincisi yeni vergi indirimlerinin yaratacağı destek olmaksızın ve indirimlerin bitmesiyle ağırlaşacak vergi yükü nedeniyle ABD’nde bu yılın ikinci yarısında ve gelecek yıl büyüme hızı düşebilir. İkincisi Çin’de ekonominin soğutulması yönünde alınmakta olan önlemler Asya’da ekonomik büyüme hızında yavaşlamaya yol açabilir.

Aşağıdaki Tabloda OECD tarafından ABD, Japonya, Euro Bölgesi ve OECD üyesi ülkeler geneli için yapılan reel GSYİH, enflasyon oranı, işsizlik haddi ve cari işlemler dengesi ile dünya ticaret hacmi projeksiyonları özet halinde verilmektedir.

	2003	2004	2005	2003			2004			2005
				I. Dö.	I.Dö.	II.Dö.	III.Dö.	IV.Dö.	I.Dö.	II.Dö.
	(% olarak)									
Reel GSYİH Büyümesi										
ABD	3.1	4.7	3.7	4.1	4.6	4.3	3.8	3.9	3.6	3.6
Japonya	2.7	3.0	2.8	6.4	1.7	2.2	2.5	2.7	2.8	3.0
Euro Bölgesi	0.5	1.6	2.4	1.4	1.4	1.9	2.3	2.3	2.5	2.5
OECD geneli	2.2	3.4	3.3	4.0	3.1	3.2	3.2	3.2	3.2	3.3
Enflasyon										
ABD	1.7	1.7	1.6	1.5	2.1	2.0	1.3	1.3	1.8	1.5
Japonya	-2.5	-1.8	-1.1	-4.4	-0.8	-1.4	-1.2	-1.1	-1.1	-1.0
Euro Bölgesi	2.0	1.7	1.7	1.6	1.5	1.6	1.8	1.8	1.6	1.7
OECD Geneli	1.9	1.7	1.6	1.1	2.2	1.8	1.6	1.6	1.6	1.5
İşsizlik Haddi (toplam işgücünün %'si olarak)										
ABD	6.0	5.5	5.2	5.9	5.6	5.6	5.5	5.4	5.3	5.3
Japonya	5.3	5.0	4.6	5.1	5.0	5.0	4.9	4.9	4.8	4.7
Euro Bölgesi	8.8	8.8	8.5	8.8	8.8	8.8	8.8	8.8	8.7	8.6
OECD Geneli	7.1	6.9	6.7	7.1	7.0	7.0	6.9	6.9	6.8	6.7
Dünya Ticaret Hacmi Büyü.	4.5	8.6	10.2	11.5	6.9	8.9	9.6	10.0	10.5	10.5
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'nın %'si Olarak)										
ABD	-4.9	-4.7	-4.8							
Japonya	3.1	3.8	4.4							
Euro Bölgesi	0.4	0.5	0.6							
OECD Geneli	-1.2	-1.0	-1.0							

2004 yılında Dünya ticaret hacminin yüzde 7.5 oranında büyümesi bekleniyor

Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) açıklamasına göre küresel ekonominin içine girdiği toparlanma süreci, 2004 yılında dünya ticaret hacminin yüzde 7.5 oranında hızlı bir genişleme göstermesini sağlayacak.

2003 yılında küresel hasılda gerçekleşen yüzde 2.5 oranındaki büyüme dünya ticaret hacminde aynı yıl zarfında yüzde 4.5 oranında oldukça yüksek bir genişleme meydana gelmesini sağladı. Hernekadar bu büyüme oranı, Güney-Doğu Asya'da patlak veren SARS salgını ve Orta-Doğu'daki gerginliğin tırmanması yüzünden yılın başlarında yapılan karamsar tahminlerin üstünde gerçekleşmiş ise de, yine de, 2003 yılında küresel hasıla ve ticaret hacminde gerçekleşen bu büyüme oranları, 1995 yılından buyana kaydedilmiş olan ortalama büyüme oranlarının altında kalmıştır.

DTÖ ekonomistleri 2004 yılında küresel net gayrisafi hasıla büyüme oranının yüzde 3.7 olarak tahmin edildiğini, bu büyümenin gerçekleşmesi durumunda dünya ticaret hacminde yüzde 7.5 oranında bir büyüme beklenilebileceğini ifade etmektedirler. Bununla beraber bu büyüme tahminlerinin gerçekleşmesi ile ilgili olarak, örneğin

petrol fiyatlarında keskin bir tırmanma, ABD'nde ithalat hacminin beklenenden yavaş artması veya Batı Avrupa'da tüketim talebindeki toparlanmanın yavaşlaması gibi, bir takım önemli riskler de yok değildir.

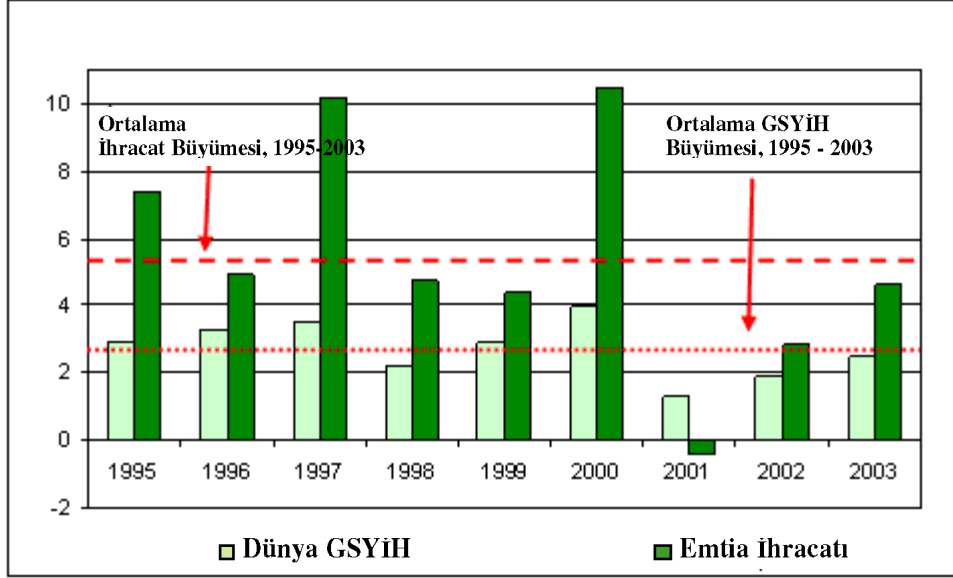
2003 yılında dünyada ticaret hacmi büyümesinin ülkeler ve bölgeler itibariyle önemli farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir.

2003 yılında Asya ülkeleri ile geçiş halindeki ekonomiler ticaret hacmi en hızlı yükselen bölgeler olmuştur. Bu ülkelerde emtia ihracat ve ithalatı reel anlamda (fiyat değişimlerine göre revize edilmiş olarak) dünya emtia ticareti büyüme hızının iki katından daha fazla, yüzde 10 ile yüzde 12 arasında büyümüştür. Bu çapta ticaret hacmine sahip hiçbir ülkede bu güne kadar görülmemiş biçimde 2003 yılında Çin'in ithalatı, nominal Dolar değeri üzerinden (fiyat değişimleri dikkate alınmaksızın) yüzde 40 düzeyinde çarpıcı bir hızla

genişlerken, ihracatı yüzde 35 oranında büyümüştür. Ticaret hacminde 2003 yılında gözlemlenen en zayıf büyüme, ekonomik durumunun etkisini sürdürdüğü Batı Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinde gözlemlenmiş ve bu bölgelerde ticaret hacmi büyüme hızı yüzde 2'den daha düşük kalmıştır.

ABD'nde son üç yıldır ithalat hacmi büyüme hızı dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşmekte olup, bu durum geçmiş yakın dönemde küresel ticaret hacminde gözlemlenen yavaşlamayı hafifletici bir rol oynamıştır, bununla beraber bu ülkede ithalat hacminin ihracat hacminden daha hızlı bir büyüme göstermesi ticaret açığının daha da genişlemesi sonucunu getirmekte ve makro düzeyde varolan dengesizliği derinleştirmektedir. Bilindiği gibi 2003 yılında ABD 542 milyar dolar cari işlemler hesabı açığı vermiş olup, bunun orta vadede sürdürülmesi olanaksız gözükmektedir.

Dünya Reel GSYİH ve İhracat Hacmi, 1995-2003
(Yıllık % Değişme)

2003 yılında emtia fiyatlarındaki ve döviz hadlerindeki değişmeler dünya emtia ticareti fiyatlarında yüzde 10.5 oranında bir artış meydana gelmesine yol açmıştır. 1995 yılından bu yana ilk kez, hem tarımsal hem imalat sanayii ürünlerinin dolar cinsi fiyatları 2003 yılında artış göstermiştir.

Dünya genelinde 2003 yılında emtia ihracatının parasal değeri bir önceki yıla göre yüzde 16 oranında bir büyüme ile 7 294 milyar dolara, ticari hizmet ihracatı değeri ise yüzde 12 oranında bir artışla 1 763 milyar dolara yükselmiştir.

Uluslararası ticarete konu olan malların fiyatları 2003 yılında 1995 yılından buyana en güçlü yükselmeyi sergilemiş ve ortalama yüzde 10.5 oranında artmıştır. Yakıt fiyatları Orta-Doğudaki bunalım ve Venezüella'daki siyasi gerginlik nedeniyle 2003 yılında yüzde 16 oranında artarken, başta Çin'in petrole olan talebinin yüzde 11 oranında yükselmesi olmak üzere, talebin güçlenmesi de fiyat artışına yol açan diğer önemli bir etken olmuştur. 2003 yılında yakıt dışı ürünlerin spot piyasa ortalama fiyatları yüzde 7 oranında artarken, bu kapsamda metal fiyatları yüzde

12 ve 1995 yılından buyana düşme eğilimi gösteren mamul madde fiyatları da yüzde 10 oranında yükselmiştir.

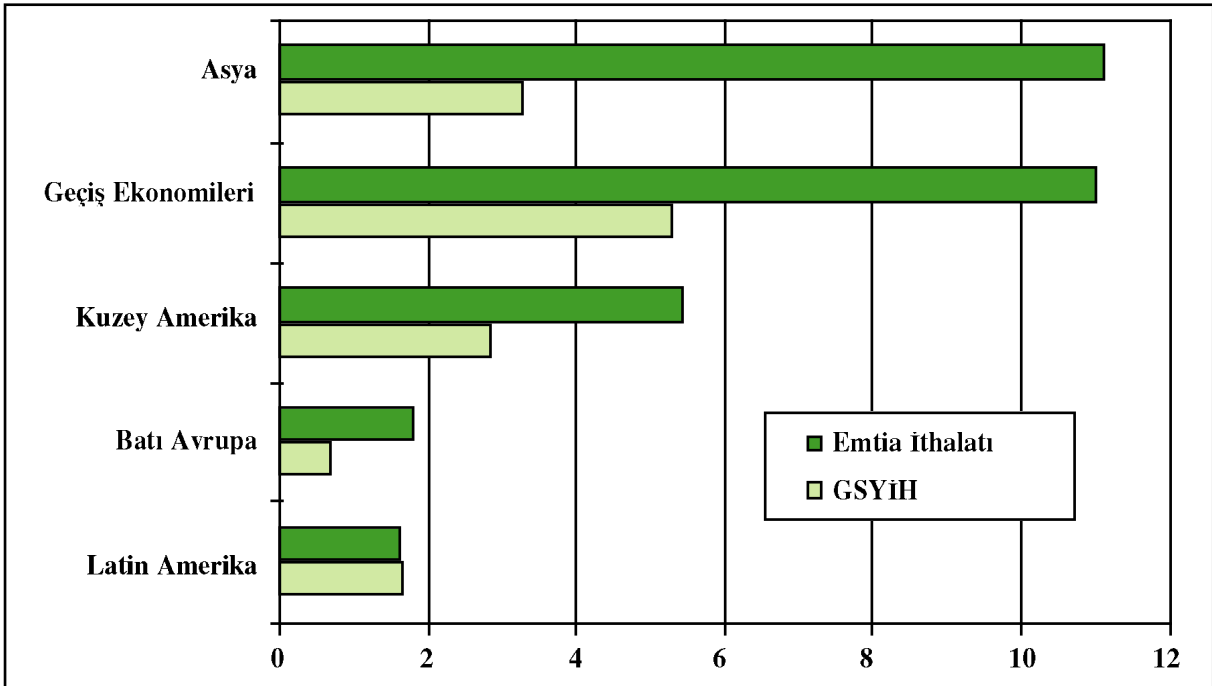
Dünya Ticaret Örgütü ekonomistlerince yapılan tahminlere göre dünya ekonomisi 2003 yılı ikinci yarısında sergilediği toparlanmayı 2004 yılında da sürdürecektir. Geçtiğimiz Nisan ayında DTÖ tarafından yapılan açıklamalara göre 2004 yılında küresel GSYİH'nın yüzde 3.7 oranında büyümesi beklenmekte olup, bu büyüme paralelinde dünya ticaret hacmi anılan yılda yüzde 7.5 oranında genişleyecektir.

Dünya Emtia ve Ticari Hizmet İhracatı, 1990 - 2003					
	Değer (Milyar Dolar)		Yıllık % Değişme		
	2003	1990 -2000	2001	2002	2003
Emtia	7 274	6	- 4	4	16
Ticari Hizmetler	1 763	7	0	6	12

Bölgeler İtibariyle Dünya Emtia ve Hizmet Ticareti, 1990-2003
(Milyar Dolar ve Yüzde Değişme Olarak)

	İhracat				İthalat			
	Değer 2003	Yıllık % Değişme 1990 -2000	2002	2003	Değer 2003	Yıllık % Değişme 1990 -2000	2002	2003
<u>Emtia Ticareti</u>								
Dünya	7 274	6	4	16	7 557	6	4	16
Kuzey Amerika	996	7	-5	5	1 552	9	2	9
Latin Amerika	377	9	0	9	366	12	-7	3
Batı Avrupa	3 141	4	6	17	3 173	4	5	18
Geçiş Halin. Ekonomiler	400	10	10	28	378	8	11	27
Afrika	173	3	2	22	165	3	4	17
Orta-Doğu	290	7	1	16	188	5	3	9
Asya	1 897	8	8	17	1 734	8	6	19
Gelişmekte Olan Ülkeler	2 178	9	6	17	1 963	8	4	15
<u>Hizmet Ticareti</u>								
Dünya	1 763	7	6	12	1 743	6	5	12
Kuzey Amerika	322	8	1	4	266	7	1	7
Latin Amerika	60	7	-4	6	67	7	-9	3
Batı Avrupa	895	5	10	17	839	5	8	16
Geçiş Halin. Ekonomiler	72	9	11	19	82	8	15	21
Afrika	36	5	3	...	46	4	2	...
Orta-Doğu	33	9	-4	...	49	4	-1	...
Asya	345	9	8	6	394	8	4	5
Gelişmekte Olan Ülkeler	377	9	5	6	419	9	2	6

2003 Yılında Dünyada Bölgeler İtibariyle Reel GSYİH ve İthalat Hacmi
(Yıllık % Değişme)

Yıllık enflasyon tek haneli

Mayıs ayında Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 0,03 düşüş gerçekleştirirken, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 9,29 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 9,56 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 15,16 artış gerçekleştirdi. Mayıs ayındaki yüzde 0,03 oranındaki düşüşün 0,49'u devlet sektöründeki fiyat artışlarından, 0,52'si de özel sektördeki fiyat düşüşlerinden kaynaklandı. Bu düşüşün -1,54'ü tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektöründen, 1,51'i imalat sanayii sektöründen kaynaklandı.

Mayıs ayında Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 0,38, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 3,18 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 8,88 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 18,19 artış gerçekleştirdi. Bu artışın ana harcama grupları itibariyle -0,7'si gıda, içki, tütün grubundan, 0,6'sı giyim ve ayakkabı grubundan, 0,3'ü konut grubundan, 0,2'si ulaştırma grubundan kaynaklandı. Bölgeler itibariyle en yüksek artış yüzde 1,0 ile Ege bölgesinde tespit edildi. Doğu Anadolu Bölgesinde ise yüzde 0,3 oranında düşüş yaşandı.

TEFE	MAYIS 2004	MAYIS 2003
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,03	-0,62
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	9,29	13,66
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,56	33,69
(01.06.2003-31.05.2004) - (01.06.2002-31.05.2003) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	15,16	36,68

TÜFE	MAYIS 2004	MAYIS 2003
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,38	1,58
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,18	12,16
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	8,88	30,74
(01.06.2003-31.05.2004) - (01.06.2002-31.05.2003) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	18,19	32,65

		2004					2003						
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir önceki aya göre değişim	2,6	1,64	2,10	2,65	-0,03	-1,9	-0,5	-0,2	0,3	0,6	1,7	0,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,6	4,31	6,50	9,33	9,29	11,5	10,9	10,7	10,7	11,3	13,2	13,9
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,7	0,55	0,89	0,59	0,38	-0,2	-0,4	0,2	1,9	1,4	1,6	0,9
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,7	1,29	2,19	2,79	3,18	12,0	11,6	11,7	13,8	15,5	17,3	18,4

Dünya ekonomisi

FED'in faiz sinyali gelişmekte olan ölkeleri sarstı

ABD Merkez Bankası (FED) 1958 yılından buyana en düşük seviye - de olan faiz oranlarını artıracığı yönündeki açıklamasıyla, geliş - mekte olan ölkelerin tahvilleri hızlı bir düşüş yaşadı. Euro'nun dolar kar - sısında gerilemesi ise Avrupa Ortak para biriminin kullanıldığı 12 ölkede ticaret fazlasının katlanmasına sebep oldu.

ABD Merkez Bankası (FED), 1958'den bu yana en düşük seviyede bulunan faiz oranlarını artırma yönünde adım atarak, ölçülü hareket edeceğini açıkladı. FED'in Açık Piyasa Komitesi, fiyatlarda canlanma ile enflasyonda olası bir yavaşlama arasındaki risklerin dengelendiğini açıkladı. Komite yaptığı açıklamada, para politikaları konusunda sabırlı davranacağına ilişkin daha önce verdiği taahhüt yerine, faiz oranlarının kademeli olarak artırılacağını ifade etti.

ABD'de dış ticaret açığı, Mart ayında dünya ekonomisinin güçlenmesi ve petrol ithal fiyatlarının 21 yılın zirvesine çıkma-

sı nedeniyle yüzde 9.1 artışla yaklaşık 46 milyar dolarla tarihindeki en yüksek seviyeye çıktı. Mart ayı ihracat ve ithalat rakamları da rekor kırdı. Petrol ithal fiyatlarının Şubat 1983'ten bu yana en yüksek seviyede olması ve güçlenmekte olan ABD ekonomisinin ölkede mal ve hizmet talebini artırması nedeniyle toplam ithalat yüzde 4.6 sıçramayla 141 milyar dolara yükseldi. ABD ihracatı ise Mart ayında yüzde 2.6 artış ve 96.7 milyar dolarla rekor kırdı.

ABD'nin 2005 yılı 2.4 trilyon dolarlık bütçesi yoğun tartışmaların ardından temsilciler meclisinde onaylandı. Kongrenin demokrat kanadı, yeni bütçenin,

bütçe açığını azaltmaya yönelik önlemler içermediği gerekçesiyle tasarıya karşı çıkıyor. Diğer yandan yeni bütçede Afganistan ve Irak'taki faaliyetler için ayrılan payın öngörülenin iki katı olması dikkat çekiyor. 2005 bütçesinde söz konusu operasyonlar için 50 milyar dolarlık kaynak ayrıldı. ABD Başkanı Bush, 2004 yılı için Irak ve Afganistan'daki operasyonlar için Kongre'den 25 milyar dolar ek bütçe istedi.

Euro bölgesinde ticaret fazlası

Avrupa ortak para biriminin kullanıldığı 12 ölkede ticaret fazlası yılın ilk çeyreğinde 18.3 milyar euroya çıktı.

Euro Bölgesi'nin ticaret fazlası yılın ilk çeyreğinde iki buçuk kattan fazla artarak, 18 milyar 300 milyon euroya yükseldi. Avrupa İstatistik Kurumu Eurostat'ın açıkladığı verilere göre, bölgenin ticaret fazlası Mart ayında ise, Şubat ayına göre beklentilerin üzerinde iki kattan fazla artarak, 10 milyar 200 milyon euroya çıktı.

Analistler, ticaret fazlasının Mart ayında 7 milyar euro dolayında gerçekleşmesini bekliyordu.

Ticaret fazlasında Mart ayında yaşanan büyük artışta, euro'nun Şubat ayında ulaştığı 1.29 düzeyindeki tarihi zirveden gerilemesi etkili oldu.

Euro Bölgesi'nin en büyük ekonomisi Almanya yılın ilk çeyreğinde, bir önceki döneme göre binde 4 büyüdü. Alman ekonomisinin 2004'te yüzde 2 büyümesi tahmin ediliyor.

Avrupa Birliği 10 yeni üyenin katılımıyla 25 üyeli genişlemiş yapısında sıkıntılı bir süreç yaşayacak gibi görünüyor. Avrupa Birliği şimdiden ücretler, istihdam, kalkınma projeleri gibi önemli sorunlar yaşamasına sebep oldu. AB'ne katılan yeni ül-

kelere aktarılacak bölgesel kalkınma projelerine yardım tutarının 2006 yılına kadar 49 milyar dolar olması bekleniyor.

AB Komisyonu, 1 Mayıs'ta üyeliğe giren 10 ülkeden altısının, bütçe açıklarını kapatmak için önlem almasında ısrar etmeyeceğini açıkladı. Komisyon, yeni üyelere

AB ülkelerini, bütçe açıklarında gözetilmesi zorunlu üst sınır olan GSYİH'nın yüzde 3'ü oranını tutturmaları için, euro bölgesi ülkelere tanınan zamandan daha fazla zaman verdiğini açıkladı.

Japonya tırmanışta

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi niteliğindeki Japonya'da, yılın ilk çeyreğinde büyüme hızı yüzde 5.6 büyüyeceğini öngörüyordu. Japonya Maliye Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, güçlü büyümenin itici gücünü ihracat, yatırım ve tüketimin oluşturduğu belirtildi.

Japonya'nın cari işlemler fazlası Nisan 2003 - Mart 2004 mali yılında yüzde 29'luk artışla 151 milyar dolar yükselerek rekor kırdı. Ülkenin cari işlemler fazlası Mart ayında ise arka arkaya dokuzuncu ay fazla vermiş oldu.

Petrol

Petrol fiyatları 1983'den buyana en yüksek seviyesine ulaştı. Dünyadaki petrol üretiminin artan petrol talebini karşılamayacağı endişeleri ve Ortadoğu'da yaşanan sorunlar petrol fiyatlarının zirve yapmasına sebep oldu.

OPEC'in üretimi artırma kararı bile fiyatların tırmanışını engelleyemedi. Çok fazla yükselen petrol fiyatları global ekonomik büyümenin rayından çıkması tehlikesinde beraberinde getirdi.

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Nisan (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2004 Yılı Bütçe Hedefi
	2003	2004	Artış (yüzde)		
Gelirler	27.602	31.940	15.7	5.0	104.109
Genel Bütçe Gelirleri	26.762	31.150	16.3	5.6	103.309
Vergi Gelirleri	22.396	21.734	10.4	0.20	88.893
Gelirden Alınan Vergiler	5.883	6.828	16.0	5.28	25.210
Gelir Vergisi	4.287	4.708	9.8	-0.27	16.679
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	120	188	56.6	42.2	
Kurumlar Vergisi	1.594	2.120	32.9	20.7	8.531
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	1.327	1.878	41.5	28.5	
Servetten Alınan Vergiler	571	464	-18.7	-15.7	1.376
Motorlu Taşıtlar Vergisi	541	502	-7.2	-15.7	935
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	12.114	11.847	-2.2	-11.1	43.439
Dahilde Alınan KDV	4.377	3.577	-18.2	-25.7	13.320
Özel Tüketim Vergisi	5.941	7.199	21.1	9.99	26.878
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	405	455	12.3	1.99	1.276
Özel İletişim Vergisi	265	128	-51.6	-56.0	
Özel İşlem Vergisi	168	96	-42.8	-48.0	
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	3.828	4.603	20.3	9.26	15.382
İthalde Alınan KDV	3.553	4.277	20.3	9.26	14.346
Vergi Dışı Normal Gelirler	2.414	5.864	142.9	131	13.913
Katma Bütçe Öz Gelirleri	930	790	-15.5	-23.2	800
Harcamalar	44.033	42.18	-1.3	-10.3	149.945

*Hesaplama TüFE yüzde 10.18 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

	2003	2002	2001	2000	1999	1998
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283	53.518
GSMH (milyon dolar)	239.219	179.898	145.693	200.002	185.267	206.552
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1	3.9
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879	3.255
Üretim İndeksi	117.9	102.5	92	101	95.7	100.9
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587	26.974
Toplam ithalat (Milyon/Dolar)	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671	45.921
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084	-18.947
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4	58.7
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.6	8.5	6.6	7.7	6.8
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005	11.693
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	147.264	131.264	113.826	118.702	102.992	96.429
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360	1.984

	2004		2003		2002
(Milyar TL)	14 Mayıs	7 Mayıs	26 Aralık	16 Mayıs	27 Aralık
Emisyon	13.796.374	13.221.001	10.844.508	9.143.007	7.707.082
Para Arzı					
- M1	24.745.467	24.228.996	21.564.149	16.995.933	14.258.860
- M2	96.968.292	95.885.004	80.922.936	66.281.623	61.195.275
- M3	102.142.346	101.478.998	86.565.043	70.954.196	64.399.837
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	89.084.318	87.803.299	75.677.074	62.068.951	56.294.199
- Vadeli Tasarruf	60.938.584	60.772.848	50.174.043	42.475.999	38.675.412
- Vadesiz Tasarruf	6.205.515	5.806.121	5.853.366	4.693.060	3.262.560
- Vadeli Ticari	11.284.241	10.883.160	9.184.744	6.809.691	8.261.003
- Vadesiz Ticari	5.945.944	5.841.752	5.580.690	3.931.431	3.784.187
- Resmi Mevduat	4.710.034	4.499.418	4.884.231	4.158.670	2.311.037
Kredi Stoku	65.703.930	64.029.818	51.748.279	40.037.061	35.159.807
- Tüm Banka Kredileri	65.401.630	63.727.518	51.748.279	40.037.061	34.909.807
- M.B. Kredileri	302.300	302.300	0	0	250.000
Bank. El. Tah. ve Bono	109.535.859	108.190.285	97.459.504	85.152.040	81.616.926

Mevzuat Değişiklikleri

- 04 Mayıs 2004** - 2004/7131 Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Karar
- “CE” İşareti Taşınması Gereken Ürünlerin İthalatına İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ No: (2004/29)
- 05 Mayıs 2004** - Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (Sıra No:12)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:334)
- 06 Mayıs 2004** - Tahsilat Genel Tebliği (Seri No:431)
- 07 Mayıs 2004** - 5146 Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 13 Mayıs 2004** - Tarımsal Üretime İlişkili Olarak, Doğrudan Gelir Desteği Ödemesi Yapılmasına ve Bu Amaçla Çiftçi Kayıt Sisteminin Oluşturulmasına İlişkin Tebliğ (No: 2004/22)
- Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının Sözleşmeli ve Kapsam Dışı Personeli İle Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri İle Denetçilerine 2004 Yılında Uygulanacak Ücretlerin Tespitine İlişkin Tebliğ (No: 2004/1)
- 15 Mayıs 2004** - Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliğ (Seri No:60)
- 18 Mayıs 2004** - 2004/7306 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
- Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VI, No:17)
- 25 Mayıs 2004** - 2004/7334 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa, 4962 Sayılı Kanunla Eklenen ÖTV Miktarının Yeniden Tespiti Hakkında Karar
- Gümrük Vergisi Askıya Alınması ve Avrupa Birliği Tarafından Tarife Kontejanı Açılması Planlanan Ürünlere İlişkin Tebliğ İthalat Tebliğ No: (2004/20)
- 27 Mayıs 2004** - Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No:34)
- 28 Mayıs 2004** - 2004 Yılı Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı İlaç Listesi ve Uygulama Talimatı (Seri No:2004/1)

Vergi Takvimi

- 01.06.2004** - Vergi Levhasının Tasdiki
- 01.06.2004** - Veraset ve İntikal Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 01.06.2004** - Emlak Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 09.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.06.2004** - 16-31 Mayıs Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.06.2004** - 16-31 Mayıs Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 21.06.2004** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.06.2004** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 21.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 21.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 24.06.2004** - 1-15 Haziran Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 25.06.2004** - 1-15 Haziran Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 28.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 28.06.2004** - Mayıs 2004 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 30.06.2004** - Basit Usulde Vergilendirilen Mükelleflerin Gelir Vergisi 2. Taksit Ödemesi
- 30.06.2004** - 4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu' na göre taksit Ödemesi.

Mayıs 2004 Kronoloji

01 Mayıs AB, 10 ülkenin katılımıyla, 25 üyeli 450 milyon nüfuslu bir birlik haline geldi.

02 Mayıs Maliye Bakanlığı, yerli ve yabancı sermayeyi Türkiye'ye çekmek için 100 milyon doların üzerindeki yatırımlara 5 ile 10 yıl arasında vergi tatili getirileceğini açıkladı.

03 Mayıs Bakanlar Kurulu, üniversite sınavında imam hatip liselerinin önünü açacak olan katsayı düzenlemesine yönelik bir kanun tasarısını imzaladı.

04 Mayıs ABD Dışişleri Bakanı Powell'la görüşen KKTC Başbakanı Talat, ABD'nin Kuzey Kıbrıs'a uygulanan izalasyon ve ambargonun kaldırılması için çalışma yaptığını açıkladı.

05 Mayıs 4. Türkiye İktisat Kongresi İzmir'de başladı.

06 Mayıs Genelkurmay, imam hatiplere üniversite kolaylığı getirilmesine yayınladığı bildiri ile karşı çıktı.

07 Mayıs Yunanistan ziyaretinde Başbakan Erdoğan'a Yunanistan Başbakanı Karamanlis stratejik ortaklık teklifinde bulundu.

08 Mayıs Batı Trakya'daki Türkler Başbakan Erdoğan'ı Gümölcine'de büyük bir coşkuyla karşıladı.

09 Mayıs Çeçenistan'ın Rusya destekli başkanı Ahmed Kudirov düzenlenen bir suikast sonucu öldü.

10 Mayıs Yüksek çıkan cari işlemler dengesindeki açığın ardından dolar ve faiz tarmanışa geçti.

11 Mayıs YÖK tartışmalarıyla tırmanışa geçen dolara Merkez Bankası müdahale ederek 1 milyon 545 bin lirada kalmasını sağladı.

12 Mayıs IMF Başkanı Rato Türk ekonomisinin iyi yolda olduğunu söyledi.

13 Mayıs AKP, imam hatip nedeniyle tepkilere neden olan yasayı TBMM'ni sabaha kadar çalıştırarak genel kuruldan geçirdi.

14 Mayıs ABD piyasalarında ham petrolün fiyatı 41 dolara yükseldi.

15 Mayıs İstanbul'da düzenlenen 49'uncu Eurovision şarkı yarışmasında Ukrayna birinci oldu.

16 Mayıs İsrail Gazze şeridindeki Filistinlilere aid 88 evi yıktı.

17 Mayıs İngiltere Başbakanı Blair Türkiye'ye gelerek Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Sezer ile görüştü. Irak Geçici Hükümet Konseyi Başkanı düzenlenen suikast sonucu öldürüldü.

18 Mayıs Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanlığına Güler Sabancı getirildi.

19 Mayıs Amerikan güçleri Irak'ta bir düğün evine helikopterden ateş açtı 45 kişi öldü.

20 Mayıs Türkiye, Gazze'de Filistinli sivillerin İsrailiiler tarafından öldürülmesini en sert ifadelerle kınadı.

21 Mayıs DGM'leri ve ölüm cezasını kaldıran Anayasa değişikliğini Cumhurbaşkanı Sezer onayladı.

22 Mayıs TOBB Genel Kurulunda konuşan TOBB Başkanı Hisarcıkloğlu kriz uyarısında bulundu.

23 Mayıs Almanya Cumhurbaşkanlığına IMF eski Başkanı Harst Köhler seçildi.

24 Mayıs Ankara 10. İdare Mahkemesi TUPRAŞ'ın satışında yürütmeyi durdurma kararı verdi.

25 Mayıs ABD, Irak'ta Hazreti Ali Türbesi'ne roket saldırısı düzenledi.

26 Mayıs Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu İktisat Bankası'nın eski sahibi Erol Aksoy'un tüm şirketlerinin yönetimine el koydu.

27 Mayıs Genelkurmay 2. Başkanı Org. İlker Başbuğ ABD'nin Türkiye'den İncirlik ile Konya için yeni üs kolaylıkları talebinde bulunduğunu açıkladı.

28 Mayıs Cumhurbaşkanı Sezer, İmam Hatiplilere diledikleri üniversiteye girme yolunu açan YÖK Yasası'nı veto etti.

29 Mayıs Suudi Arabistan'da Kaide'yle bağlantılı bir grup yedisi yabancı 16 kişiyi öldürdü.

30 Mayıs Dünya Gazeteler Birliği'nin genel kurul toplantısı İstanbul'da yapıldı

31 Mayıs TUPRAŞ'ın özelleştirilmesinde mahkemenin verdiği yürütmeyi durdurma kararını üst mahkeme iptal etti.